

جمهوری اسلامی ایران

وزارت علوم، تحقیقات و فناوری

شورای عالی برنامه ریزی و گسترش آموزش عالی

برنامه درسی

رشته‌های مدرسی اخلاق اسلامی

دوره دکتری

برنامه ویژه دانشگاه معارف اسلامی

گروه علوم انسانی

بر اساس مصوبه جلسه شماره ۹۲۸ شورای گسترش و برنامه ریزی آموزش عالی در تاریخ ۱۳۹۹/۰۴/۱ به تصویب رسید.

نام رشته: مدرسی اخلاق اسلامی

عنوان گرایش: -

گروه: علوم انسانی

دوره تحصیلی: دکتری

کارگروه تخصصی: کمیته تخصصی برنامه ریزی دروس معارف اسلامی

نوع مصوبه: بازنگری

پیشنهادی: دانشگاه معارف اسلامی

تاریخ تصویب: ۱۳۹۹/۰۴/۰۱

به استناد مصوبه جلسه شماره ۹۲۸ تاریخ ۱۳۹۹/۰۴/۰۱ شورای گسترش و برنامه ریزی آموزش عالی؛ برنامه درسی بازنگری شده دوره دکتری رشته مدرسی اخلاق اسلامی، طی نامه شماره ۲۱۹۴۷۸ تاریخ ۱۳۹۸/۰۸/۲۷ دانشگاه معارف اسلامی و به استناد مصوبه گروه معارف به تاریخ ۹۸/۱۱/۱ دریافت شد:

ماده یک- این برنامه درسی برای دانشجویانی که از مهر ماه سال ۱۳۹۹ وارد دانشگاه ها و مراکز آموزش عالی می شوند، لازم الاجرا است.

ماده دو- برنامه درسی بازنگری شده دوره دکتری رشته مدرسی اخلاق اسلامی از نیمسال اول سال تحصیلی ۱۴۰۰-۱۳۹۹، جایگزین برنامه درسی دوره دکتری رشته مدرسی معارف اسلامی با ۵ گرایش مبانی نظری اسلام - اخلاق اسلامی - تاریخ و تمدن اسلامی - انقلاب اسلامی قرآن و متون اسلامی مصوب جلسه شماره ۵۵۶ شورای عالی برنامه ریزی به تاریخ ۱۳۸۴/۰۵/۲۲ می شود.

ماده سه- این برنامه درسی در سه فصل: مشخصات کلی، جدول های واحدهای درسی و سرفصل دروس تنظیم شده است و به تمامی دانشگاه ها و مؤسسه های آموزش عالی کشور که مجوز پذیرش دانشجویان از شورای گسترش و برنامه ریزی آموزش عالی و سایر ضوابط و مقررات مصوب وزارت علوم، تحقیقات و فناوری را دارند، برای اجرا ابلاغ می شود.

ماده چهار- این برنامه درسی از شروع سال تحصیلی ۱۳۹۹ به مدت ۵ سال قابل اجرا است و پس از این نیاز به بازنگری دارد.

دکتر محمدرضا آهنگیان

دبیر کمیسیون برنامه ریزی آموزش عالی

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشگاه معارف اسلامی

مشخصات کلی، برنامه و سرفصل دروس

مقطع دکتری

رشته «مدرسی اخلاق اسلامی»

Islamic Ethics Teacher's Educating

دانشگاه معارف اسلامی

تابستان ۱۳۹۸

فصل اول:
مشخصات کلی برنامه

دوره دکتری مدرسی اخلاق اسلامی یکی از دوره‌های آموزش عالی در سطح بالاتر از کارشناسی ارشد است که با برنامه آموزشی و درسی مصوب و با مجوز شورای گسترش آموزش عالی به مرحله اجرا گذاشته می‌شود. این دوره که به جهت ضرورت تربیت استادان معارف اسلامی بر اساس نیازهای واقعی عرصه دانشگاهی و علمی سراسر کشور پایه‌گذاری شده است مبتنی بر اهداف و مؤلفه‌ایی سامان یافته که در ذیل خواهد آمد.

ب) اهداف کلی دوره

۱. تربیت مدرس برای تدریس اخلاق اسلامی با عناوین ۵ گانه (فلسفه اخلاق، مبانی و مفاهیم اخلاق اسلامی، عرفان عملی در اسلام، اخلاق خانواده و اخلاق کاربردی) از سلسله دروس معارف اسلامی در دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی کشور.

۲. تقویت و ارتقای سطح توانایی علمی و آموزشی داوطلبان تدریس دروس اخلاق اسلامی (با عناوین فوق)

۳. تربیت و زمینه‌سازی جهت جذب فارغ‌التحصیلان این رشته در دانشگاه‌های سراسر کشور.

۴. تربیت پژوهشگران برای ورود به عرصه تحقیقات در حوزه اخلاق اسلامی و موضوعات مرتبط با عناوین دروس اخلاق در مراکز علمی و پژوهشی.

ج) اهمیت و ضرورت دوره

قرارگرفتن دوازده واحد دروس معارف اسلامی در برنامه آموزشی مؤسسات آموزش عالی، مقطع کارشناسی تئور منظر و تعمیق باورها و آشنایی بیشتر دانشجویان کشور با معارف و آموزه‌های دینی، منابع اصیل اسلامی و چگونگی شکل‌گیری و به بار نشستن انقلاب اسلامی صورت گرفته است. توسعه دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی به تبع آن، رشد چشمگیر تعداد دانشجویان در مقاطع آموزش عالی سبب شده است تا حجم ساعات ارائه این دروس نیز به شدت افزایش یابد. از سوی دیگر، رشد روزافزون سؤالات و شبهات نسل جوان دانشگاهی در حوزه باورهای دینی، سیره و سنت نبوی و علوی، ارزش‌های اخلاقی، انقلابی و ملی و همچنین اشتیاق آنان به آگاهی عمیق و مستند در این حوزه‌ها، لزوم تقویت کیفی و توجه جدی به روزآمدی دروس و استادان معارف اسلامی را موجب شده است.

با توجه به این امور، تأسیس رشته مدرسی اخلاق اسلامی در مقطع دکتری برای تأمین و تربیت مدرسان متخصص کارآمد، روشمند و آگاه به فضای دانشگاه و نیازهای نسل جوان در زمینه معارف اسلامی ضرورت می‌یابد. مسائل و مشکلات اخلاقی چه در حوزه باور و اندیشه و چه در حوزه رفتار و عمل در کنار پرسش‌های علمی دانشجویان در این حوزه از جمله ضرورت‌های شکل‌گیری این دوره است.

د) طول دوره

دوره دکتری مدرسی اخلاق اسلامی از دو قسمت آموزشی و پژوهشی تشکیل می‌گردد که حداکثر طول دوره آموزشی آن ۴ نیمسال تحصیلی و حداکثر طول دوره پژوهشی آن به منظور تهیه رساله ۴ نیمسال تحصیلی و در مجموع ۸ نیمسال تحصیلی می‌باشد.

تبصره: دانشگاه مجری می تواند در صورت تشخیص نیاز ۱ تا ۳ نیمسال دیگر را بر طول دوره آموزشی و پژوهشی اضافه کند.

ه) تعداد و نوع واحدهای درسی دوره

ردیف	عنوان درس	تعداد واحد
۱	دروس جبرانی	۱۴
۲	دروس تخصصی	۲۲
۴	رساله	۱۴
جمع واحدهای دوره		۵۰ واحد

دانشجویانی که در مقطع کارشناسی ارشد برخی از دروس جبرانی را گذرانده باشند با تشخیص مدیر گروه آموزشی از گذارندن حداکثر ۴ واحد معاف می باشند.

و) نقش، توانایی و شایستگی دانش آموختگان

با توجه به اهداف این دوره انتظار می رود دانش آموختگان با توجه به گذراندن دروس این دوره، پس از پایان دوره آمادگی لازم جهت تدریس دروس اخلاق اسلامی در مقطع کارشناسی و نیز تدریس دروس تخصصی این رشته را در مقطع کارشناسی ارشد و دکتری کسب کرده، ضمن آشنایی با عرصه های مطالعات اخلاقی توان لازم را در ورود به عرصه های پژوهش اخلاق اسلامی بدست آورند.

ز) شرایط و ضوابط ورود به دوره

۱. داشتن یکی از مدارک زیر:

۱.۱. دانشنامه کارشناسی ارشد مدرسی معارف اسلامی.

۲.۱. سطح سه حوزه علمیه.

۳.۱. گواهی خبرگان بدون مدرک (مرتبیه مربی) مورد تأیید مراجع ذی صلاح.

۴.۱. دانش آموختگان حوزه های علمیه دارای گواهی اتمام کفایتین (پایه ۱۰ کتبی) همراه با مدرک کارشناسی ارشد مورد تأیید وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، متناسب با گرایش های پنجگانه مدرسی معارف اسلامی به تشخیص دانشگاه.

۵.۱. داشتن دانشنامه کارشناسی ارشد برای متقاضیان اعضاء هیأت علمی رسمی قطعی یا رسمی آزمایشی گروه های معارف اسلامی دانشگاه ها با تأیید معاونت آموزشی و پژوهشی استادان و دروس معارف اسلامی نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه ها.

۲. قبولی در آزمون ورودی اختصاصی و مصاحبه شفاهی.

۳. دارا بودن شرایط عمومی مدرسی معارف اسلامی با تأیید معاونت آموزشی و پژوهشی استادان و دروس معارف اسلامی نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه ها.

ح) مواد و ضرایب آزمون

ردیف	مواد آزمون	ضریب
۱	اخلاق اسلامی	۳
۲	فلسفه اخلاق	۳
۳	عرفان اسلامی	۲
۴	فلسفه اسلامی	۱
۵	تفسیر قرآن	۱
۶	کلام اسلامی	۱
۷	زبان انگلیسی	۲
۸	ادبیات عرب	۱

فصل دوم:
جداول دروس دوره

دروس دوره مدرسی « اخلاق اسلامی »

دروس جبرانی، اصلی (تخصصی) و رساله دوره مدرسی اخلاق اسلامی، به شرح ذیل است:

الف) دروس جبرانی

پیش‌نیاز	نوع واحد درسی		تعداد واحد	عنوان درس	ردیف
	عملی	نظری			
	-	۳۲	۲	فلسفه علم اخلاق	۱
	-	۳۲	۲	اخلاق پژوهی در حدیث	۲
	-	۳۲	۲	روش‌شناسی متون اخلاقی	۳
	-	۳۲	۲	مبانی عرفان اسلامی (با رویکرد انتقادی به عرفان‌های کاذب)	۴
	-	۳۲	۲	تربیت اخلاقی با رویکرد خانوادگی و اجتماعی	۵
	-	۳۲	۲	اخلاق در منظومه فکری امام خمینی (ره) و مقام معظم رهبری	۶
	-	۳۲	۲	روش تحقیق پیشرفته با رویکرد اخلاقی	۷
	-	۲۲۴	۱۴	جمع	

ب) دروس اصلی (تخصصی)

پیش‌نیاز	نوع واحد درسی		تعداد واحد	عنوان درس	ردیف
	عملی	نظری			
	-	۳۲	۲	دانش خانواده با رویکرد حل مسئله	۱
	-	۳۲	۲	مبانی انسان‌شناختی اخلاق با رویکرد تطبیقی	۲
	-	۳۲	۲	مسائل اخلاق کاربردی با رویکرد تطبیقی ۱	۳
مسائل اخلاق کاربردی با رویکرد تطبیقی ۱	-	۳۲	۲	مسائل اخلاق کاربردی با رویکرد تطبیقی ۲	۴
	-	۳۲	۲	اخلاق در قرآن (با رویکرد تحلیلی)	۵
	-	۳۲	۲	تبیین و تحلیل عرفان عملی در اسلام	۶
	-	۳۲	۲	مسائل فلسفه اخلاق ۱	۷
مسائل فلسفه اخلاق ۱	-	۳۲	۲	مسائل فلسفه اخلاق ۲	۸
	-	۳۲	۲	اخلاق و دین (نسبت اخلاق با فقه و کلام)	۹
	-	۳۲	۲	صلاحیت مدرسی و روش تدریس اخلاق اسلامی	۱۰
		۳۲	۲	مخاطب‌شناسی تدریس (با رویکرد رشته مدرسی اخلاق اسلامی)	۱۱
	-	۳۵۲	۲۲	جمع	

ج) رساله

پیش‌نیاز	ساعت			تعداد واحد	عنوان درس	ردیف
	عملی	نظری	جمع			
		۲۲۴	۲۲۴	۱۴	رساله	۱

فصل سوم:
سرفصل‌های دروس

الف) دروس جبرانی
ب) دروس اصلی (تخصصی)

الف) سرفصل‌های دروس جبرانی

۱. فلسفه علم اخلاق
۲. اخلاق پژوهی در حدیث
۳. روش‌شناسی متون اخلاقی
۴. مبانی عرفان اسلامی (با رویکرد انتقادی به عرفان‌های کاذب)
۵. تربیت اخلاقی با رویکرد خانوادگی و اجتماعی
۶. اخلاق در منظومه فکری امام خمینی (ره) و مقام معظم رهبری
۷. روش تحقیق پیشرفته با رویکرد اخلاقی

۱. فلسفه علم اخلاق

Philosophy of Ethics

تعداد واحد، ۲ واحد	نوع درس، جبرانی
پیش نیاز، ندارد	نوع واحد، نظری

هدف درس: تحلیل و تبیین کلیات، منابع، مبانی، مکاتب و پژوهش‌های علم اخلاق.

اهداف رفتاری: در پایان این درس دانشجو باید بتواند:

۱. کلیات یا رئوس ثمانیه و نیز منابع و مبانی علم اخلاق را تبیین کند.
۲. ماهیت گزاره‌های اخلاقی را تبیین کند.
۳. انواع پژوهش‌ها و مکاتب اخلاقی و دیدگاه‌های آنها را بیان کند.

سرفصل‌های درس:

- ۱- تعریف اخلاق، تعریف علم اخلاق، تعریف فلسفه اخلاق، تعریف فلسفه علم اخلاق / اهمیت و ضرورت علم اخلاق و جایگاه آن در میان علوم (ارتباط علم اخلاق با علوم همگن) / روش، غایت و تاریخچه علم اخلاق / ماهیت موضوع، محمول و گزاره اخلاقی.
- ۲- منابع علم اخلاق (قرآن، سنت، عقل، شهود و ...).
- ۳- مبانی علم اخلاق (هستی‌شناختی، معرفت‌شناختی، انسان‌شناختی، معناشناختی و ...).
- ۴- انواع رویکردها و پژوهش‌های اخلاقی (اخلاق فضیلت و اخلاق عمل / اخلاق دینی و اخلاق سکولار / اخلاق بندگی و اخلاق فردی و اخلاق اجتماعی و اخلاق محیط زیست / اخلاق توصیفی و اخلاق هنجاری و فرااخلاق / اخلاق فلسفی و اخلاق عرفانی و اخلاق نقلی و اخلاق تلفیقی).
- ۵- مکاتب اخلاقی و انواع تقسیم‌بندی آن (مکاتب وظیفه‌گرا و غایت‌گرا و فضیلت‌گرا / مکاتب واقع‌گرا و غیرواقع‌گرا / مکاتب واقع‌گرای طبیعی و واقع‌گرای مابعدالطبیعی / مکاتب واقع‌گرای اثبات‌پذیر و واقع‌گرای اثبات‌ناپذیر)؛ به همراه تبیین و نقد اجمالی دیدگاه‌های کلی مکاتب.

روش آموزش:

ترکیبی از روش‌های زیر به تشخیص استاد:

- آموزش استادمحور
- گفتگو بر اساس منابع از پیش معرفی شده
- ارائه سمینار توسط دانشجویان

ابزارهای کمک آموزشی:

- ویدئو پروژکتور
- نرم افزارهای آموزشی
- اینترنت

روش سنجش:

- ترکیبی از روش‌های زیر به تشخیص استاد:
- ارزیابی سمینار و دیگر فعالیت‌های کلاسی
- ارائه تحقیق پایانی
- آزمون کتبی

منابع پیشنهادی:

منابع اصلی:

۱. جمعی از نویسندگان، (۱۳۸۵)، کتاب‌شناخت اخلاق اسلامی، قم: پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی.
۲. جوادی آملی، عبدالله، (۱۳۷۸)، مبادی اخلاق در قرآن، قم: مرکز نشر اسراء.
۳. مصباح یزدی، محمدتقی، (۱۳۸۴)، نقد و بررسی مکاتب اخلاقی، قم، مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی.
۴. مصباح، مجتبی، (۱۳۸۲)، بنیاد اخلاق، قم، مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی.

منابع فرعی:

۱. پالمر، مایکل، (۱۳۹۶)، مسائل اخلاقی، ترجمه علیرضا آل‌بویه، تهران: سمت.
۲. رابرت، هولمز، (۱۳۹۱)، مبانی فلسفه اخلاق، ترجمه مسعود علیا، تهران: ققنوس.
۳. فرانکنا، ویلیام کی، (۱۳۷۶)، فلسفه اخلاق، ترجمه هادی صادقی، قم: طه.
۴. مدرسی، سید محمدرضا، (۱۳۷۶)، فلسفه اخلاق، تهران: سروش.
۵. مصباح یزدی، محمدتقی، (۱۳۶۷)، فلسفه اخلاق، تهران: اطلاعات.
۶. مصباح یزدی، محمدتقی، (۱۳۷۲)، اخلاق در قرآن، تهران: امیرکبیر.
۷. مصباح یزدی، محمدتقی، (۱۳۷۲)، دروس فلسفه اخلاق، تهران: اطلاعات.
۸. مطهری، مرتضی، (۱۳۷۷)، فلسفه اخلاق، چاپ بیستم، قم: صدرا.
۹. معلمی، حسن، (۱۳۸۰)، مبانی اخلاق در فلسفه غرب و فلسفه اسلامی، تهران، پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی.
۱۰. مغنیه، محمدجواد، (۱۳۸۷)، فلسفه الاخلاق فی الاسلام، قم: دار الکتب الاسلامیه.
۱۱. مکارم شیرازی، ناصر، (۱۳۷۷)، اخلاق در قرآن، قم: مدرسه امام علی ابن ابیطالب.

۲. اخلاق پژوهی در حدیث

Ethical Studies in Hadith

تعداد واحد: ۲ واحد	نوع درس: جبرانی
پیش نیاز: ندارد	نوع واحد: نظری

هدف درس: تبیین اصول و قواعد و روش‌های پژوهش اخلاقی در متون حدیث و شیوه‌های منطقی فهم گزاره‌های اخلاقی در حدیث.

اهداف رفتاری: در پایان این درس دانشجو باید بتواند:

۱. جایگاه و مبانی حجیت حدیث در اخلاق را به عنوان یک از مهمترین منابع دینی اخلاق شناسایی کند.

۲. اصول و قواعد فهم گزاره‌های اخلاقی از حدیث را تبیین نماید.

۳. نمونه‌هایی از استخراج گزاره‌های اخلاقی از حدیث را بررسی نماید.

سرفصل‌های درس:

۱. کلیات: مفهوم شناسی و ضرورت و تاریخچه بحث، تعریف اخلاق و رویکرد اخلاق نقلی.

۲. جایگاه حدیث در منابع دینی و مبانی حجیت و آسیب شناسی آن.

۳. اصول و قواعد و مبانی استخراج گزاره‌های اخلاقی از حدیث: مانند وثاقت صدور، نگاه شمولی، هماهنگی با عقل و فطرت.

۴. گستره شناسی موضوع‌های اخلاقی در حدیث: نمونه‌هایی از مفاهیم و موضوع‌های مرتبط با اخلاق

بندگی، فردی، اجتماعی و زیست محیطی؛ مانند حدود انفاق، شرایط حضور در جنگ، نگاه داری آذوقه سال یانه، زهدورزی، درشت‌گویی و خشونت، و ازدواج با کفو.

روش آموزش:

ترکیبی از روش‌های زیر به تشخیص استاد:

- آموزش استادمحور

- گفتگو بر اساس منابع از پیش معرفی شده

- ارائه سمینار توسط دانشجویان

ابزارهای کمک آموزشی:

- نرم افزارهای آموزشی نور در موضوع قرآن و تفسیرهای (اخلاقی) و معارف اخلاق.

- ویدئو پروژکتور

- نرم افزارهای آموزشی

- اینترنت

روش سنجش:

گزینش یا ترکیبی از روش‌های زیر به تشخیص استاد:

- ارزیابی ارائه سمینار دانشجویان در کلاس

- ارائه تحقیق پایانی

- آزمون کتبی

منابع پیشنهادی:

منابع اصلی:

۱. امام خمینی، سید روح‌الله، (۱۳۸۷)، شرح حدیث جنود عقل و جهل، تهران: مؤسسه تنظیم نشر آثار امام خمینی.
۲. مجامع روایی مانند اصول کافی ج ۲، بحارالانوار ج ۷۱ تا ۷۶، وسائل الشیعه باب جهاد النفس.

منابع فرعی:

۱. ابن حمید و المشارکون، صالح، (۱۴۳۱ ق)، موسوعه نضرة النعیم فی مکارم أخلاق الرسول الکریم، السعودیة: دار الوسیلة.
۲. باجلان، محمدحسن، (۱۳۹۵)، اصول اخلاقی تربیتی ارتباط گفتاری در قرآن و حدیث، قم: معارف.
۳. پسندیده، عباس، (۱۳۸۸)، اخلاق پژوهی حدیثی، تهران: سمت.
۴. التجلیل التبریزی، أبوبال، (۱۴۳۲)، معجم المحاسن و المساوی، قم: مؤسسه النشر الإسلامی.
۵. دلبری، علی، (۱۳۹۱)، آسیب‌شناسی فهم حدیث، مشهد: دانشگاه علوم اسلامی رضوی.
۶. طباطبایی، محمد کاظم، (۱۳۹۰)، منطق فهم حدیث، قم: مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی.
۷. کریمی، محمد ابراهیم، (۱۳۹۶)، محیط زیست از منظر قرآن و حدیث، قم: مرکز بین المللی ترجمه و نشر المصطفی.
۸. موتسکی، هارالد، (۱۳۹۰)، حدیث اسلامی: خاستگاه‌ها و سیر تطور، ترجمه مرتضی کریمی‌نیا، قم: دار الحدیث.

۳. روش‌شناسی متون اخلاقی

Methodology of Ethical Texts

تعداد واحد، ۲ واحد	نوع درس: جبرانی
پیش‌نیاز: ندارد	نوع واحد: نظری

هدف درس: سبک‌شناسی مهم‌ترین متون و آثار اخلاق اسلامی با رویکرد مقایسه‌ای و تحلیلی.
اهداف رفتاری: در پایان این درس دانشجو باید بتواند:

۱. مهم‌ترین متون و منابع اسلامی را در غرب و اسلام معرفی نماید.
۲. روش‌های متون اخلاقی و عرفانی را کشف، تبیین و نقد نماید.

سرفصل‌های درس:

۱. کلیات

- ۱-۱. آشنایی با مفاهیم اخلاق، عرفان، متون اخلاقی و عرفانی، روش، سبک، سبک‌شناسی
- ۲-۱. تفاوت‌های اخلاق و عرفان و رابطه این دو
- ۳-۱. سبک‌های متون اخلاقی
- ۴-۱. اصول و مولفه‌های شناخت سبک و روش آثار و متون اخلاقی
- ۵-۱. ابزارها و شیوه‌های سبک‌شناسی متون اخلاقی

۲. متون اخلاقی غرب

متون متقدم (ارسطو، افلاطون و...)

متون متاخر

متون معاصر

۳. متون اخلاق اسلامی

۱-۳. متون اخلاق عقلی

- فصول منتزعه فارابی

- رسائل اخوان

- تهذیب الاخلاق

- اخلاق ناصری

۲-۳. متون اخلاق نقلی

آثار اخلاقی شیخ صدوق

الكافی مرحوم کلینی

ارشاد القلوب دیلمی

بحار الانوار مرحوم مجلسی
متون حدیثی معاصر
۳-۳. متون اخلاق تلفیقی
احیاء العلوم غزالی
الحقائق ملامحسن فیض کاشانی
جامع السعادات
...

۳-۴. متون اخلاق عرفانی
کتاب اللمع
منازل السائرین
اوصاف الاشراف
...

روش آموزش:

- ترکیبی از روش‌های زیر به تشخیص استاد:
- آموزش استادمحور
- گفتگو بر اساس منابع از پیش معرفی شده
- ارائه سمینار توسط دانشجویان

ابزارهای کمک آموزشی:

- نرم‌افزارهای آموزشی
- اینترنت

روش سنجش:

- ترکیبی از روش‌های زیر به تشخیص استاد:
- ارزیابی ارائه سمینار در کلاس
- ارائه تحقیق پایانی
- آزمون کتبی

منابع پیشنهادی:

منابع اصلی:

۱. تفاسیر و شروح قرآن کریم و نهج البلاغه

۱. احمدپور، مهدی و دیگران، (۱۳۸۶)، کتابشناخت اخلاق اسلامی: گزارش تحلیلی میراث مکاتب اخلاق اسلامی، قم: پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی، چاپ دوم.
۲. رشاد، علی اکبر، (۱۳۸۹)، منطق فهم دین: دیباچه‌واره‌ای بر روش‌شناسی اکتشاف گزاره‌ها و آموزه‌های دینی، تهران: انتشارات پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی.
۳. ایزوتسو، توشیهیکو، (۱۳۶۸)، خدا و انسان در قرآن، ترجمه احمد آرام، تهران: دفتر نشر فرهنگ اسلامی، چاپ دوم.

منابع فرعی:

۱. ابراهیمی دینانی، غلامحسین، (۱۳۷۷)، ماجرای فکر فلسفی در جهان اسلام، تهران: طرح نو.
۲. ایزوتسو، توشیهیکو، (۱۳۷۸)، مفاهیم اخلاقی - دینی در قرآن مجید، ترجمه فریدون بدره‌ای، تهران: فرزانه.
۳. بابایی، علی اکبر و همکاران، (۱۳۸۷)، روش‌شناسی تفسیر قرآن، قم: پژوهشکده حوزه و دانشگاه و سمت، چاپ سوم.
۴. بیرو، آلن، (۱۳۷۰)، فرهنگ علوم اجتماعی، ترجمه باقر ساروخانی، تهران: کیهان.
۵. جوادی آملی، عبدالله، (۱۳۷۸)، شریعت در آینه معرفت، قم: اسراء، چاپ دوم.
۶. شیدان‌شید، حسینعلی، (۱۳۸۳)، عقل در اخلاق از نظرگاه غزالی و هیوم، قم: پژوهشکده حوزه و دانشگاه.

۴. مبانی عرفان اسلامی (با رویکرد انتقادی به عرفان‌های کاذب)

Principles of Islamic Mysticism; (with a Critical Approach to Counterfeit Spirituality)

تعداد واحد: ۲ واحد	نوع درس: جبرانی
پیش نیاز: ندارد	نوع واحد: نظری

هدف درس: تسلط دانشجویان به مبانی عرفان اسلامی و آشنایی با عرفان‌های کاذب به گونه‌ای که بتواند به خوبی از مبانی عرفان اسلامی دفاع و عرفان‌های کاذب را نقد کند.
اهداف رفتاری: در پایان این درس دانشجویان باید بتوانند:

۱. مبانی عرفان اسلامی و مهم‌ترین مسائل آن را بیان و تحلیل کند.
۲. مهم‌ترین مبانی و مسائل عرفان‌های کاذب را بیان کند.
۳. بر اساس عرفان اسلامی، مبانی و مسائل عرفان‌های انحرافی و کاذب را نقد و نقاط ضعف آنها را بیان کرده و نیز بطلان آنها را اثبات نماید.
۴. شبهات ناشی از عرفان‌های انحرافی را به خوبی و به صورت قانع کننده پاسخ دهد.

سرفصل‌های درس:

۱. دین و عرفان.
۲. عرفان نظری و رابطه آن با عرفان عملی.
۳. سیر تطور و مکاتب عرفان اسلامی.
۴. خدانشناسی عرفانی.
۵. جهان‌شناسی عرفانی.
۶. انسان‌شناسی عرفانی.
۷. شاخصه‌های عرفان حقیقی و عرفان‌های کاذب.
۸. مبانی اندیشه‌ای عرفان حقیقی و عرفان‌های کاذب.
۹. نقد مبانی و مسائل عرفان‌های کاذب و پاسخ به شبهات آن.

روش آموزش:

ترکیبی از روش‌های زیر به تشخیص استاد:

- آموزش دانشجو محور
- گفتگو بر اساس منابع از پیش معرفی شده
- ارائه سمینار توسط دانشجویان
- پژوهش و ارائه گزارش به مقاله تولیدی

ابزارهای کمک آموزشی:

- ویدئو پروژکتور
- نرم افزارهای آموزشی
- اینترنت

روش سنجش:

- ترکیبی از روش های زیر به تشخیص استاد:
- ارزیابی سمینار و دیگر فعالیت های کلاسی
- ارائه تحقیق پایانی
- آزمون کتبی

منابع پیشنهادی:

منابع اصلی:

۱. امینی نژاد و دیگران، علی، (۱۳۹۰)، مبانی و فلسفه عرفان نظری، قم: مؤسسه آموزشی پژوهشی امام خمینی.
۲. شریفی، احمدحسین، (۱۳۸۷)، درآمدی بر عرفان حقیقی و عرفان های کاذب، تهران: صهبای یقین.
۳. قشیری، ابوالقاسم، (بی تا)، رساله قشیریه، تصحیح بدیع الزمان فروزانفر، بی جا.
۴. یزدان پناه، سید یدالله، (۱۳۹۳)، مبانی و اصول عرفان نظری، قم: مؤسسه آموزشی پژوهشی امام خمینی.

منابع فرعی:

۱. ابن ترکه، صائِن الدین، (۱۳۷۸)، شرح فصوص الحکم، محقق محسن بیدارفر، قم: بوستان کتاب.
۲. ابن عربی، محیی الدین، (۱۴۲۱ ق)، رسائل، بیروت: دار المحجّة البيضاء.
۳. ابن عربی، محیی الدین، (بی تا)، الفتوحات المکیه، تصحیح عثمان یحیی، مصر: الیهیئة المصریة العامه للکتاب.
۴. امام خمینی، سید روح الله، (۱۳۷۳)، آداب الصلوه، تهران: موسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی.
۵. امام خمینی، سید روح الله، (۱۳۷۸)، شرح حدیث جنود عقل و جهل، تهران: موسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی.

۶. امام خمینی، سید روح‌الله، (۱۳۸۰)، شرح چهل حدیث، تهران: موسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی.
۷. امام خمینی، سید روح‌الله، (۱۳۸۱)، سر الصلوه، تهران: موسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی.
۸. امینی‌نژاد، علی، (۱۳۹۴)، حکمت عرفانی، قم: مؤسسه آموزشی پژوهشی امام خمینی.
۹. انصاری، خواجه عبدالله، (۱۳۸۲)، مناجات‌نامه و مقالات، کرمان: خدمات فرهنگی کرمان.
۱۰. حسن‌زاده آملی، حسن، (۱۳۷۷)، انسان در عرف عرفان، تهران: انتشارات سروش.
۱۱. زرین‌کوب، عبدالحسین، (۱۳۶۷)، جستجو در تصوف، تهران: امیرکبیر.
۱۲. زمانی، شهریار، (۱۳۸۴)، ماجرای معنویت در دوران جدید، تهران: دفتر نشر فرهنگ اسلامی.
۱۳. سجادی، سید ضیاء‌الدین، (۱۳۷۲)، مقدمه‌ای بر مبانی عرفان و تصوف، تهران: سمت.
۱۴. سراج طوسی، ابو نصر عبدالله بن علی، (بی‌تا)، اللمع فی التصوف، تهران: تصحیح رینولد الن نیکلسون.
۱۵. شریفی‌دوست، حمزه، (۱۳۹۲)، کاوشی در معنویت‌های نوظهور، قم: دفتر نشر معارف.
۱۶. فعالی، محمدتقی، (۱۳۸۸)، «پائولو کوئلو: دیدگاه‌ها و تحلیل‌ها»، پژوهشنامه اخلاق، شماره ۵.
۱۷. فعالی، محمدتقی، (۱۳۹۰)، آفتاب و سایه‌ها، تهران: انتشارات آل یاسین.
۱۸. فنایی اشکوری، محمد، (۱۳۹۴)، شاخصه‌های عرفان ناب شیعی، تهران: حکمت اسلامی.
۱۹. قونوی، صدرالدین، (۱۳۹۷)، مفتاح الغیب، تهران: مولی.
۲۰. کاشانی، عزالدین، (۱۳۷۱)، مصباح الهدایه و مفتاح الکفایه، تصحیح جلال الدین همایی، موسسه نشر هما.
۲۱. هجویری، علی بن عثمان، (۱۳۳۶)، کشف المحجوب، تصحیح والتین ژوکوفسکی، تهران: امیرکبیر.
۲۲. یثربی، یحیی، (۱۳۷۲)، عرفان نظری، قم: دفتر تبلیغات اسلامی.

۵. تربیت اخلاقی با رویکرد خانوادگی و اجتماعی

Ethical Edification (Focusing on Family and Society)

تعداد واحد: ۲ واحد	نوع درس: جبرانی
پیش نیاز: ندارد	نوع واحد: نظری

هدف درس: تبیین و تحلیل دانشجویان از اخلاق خانوادگی و اجتماعی و اصول اخلاقی حاکم بر این دو عرصه جهت ترویج و حل معضلات اخلاقی دانشجویان.

اهداف رفتاری: در پایان این درس دانشجو باید بتواند:

۱. تعریف روشنی از اصول قواعد و کدهای اخلاقی خانواده و اجتماع ارائه کند.
۲. مهمترین معضلات اخلاقی خانواده و اجتماع را بشناسد و به راه حل آنها دست یابد.

سرفصل‌های درس:

۱. کلیات

۱-۱. آشنایی با مفاهیم اخلاق، اخلاق فردی، اخلاق خانوادگی، اخلاق اجتماعی، تربیت اخلاقی، تربیت خانوادگی، تربیت اجتماعی.

۲-۱. مرزشناسی اخلاق فردی و اجتماعی و خانوادگی.

۳-۱. مبانی تربیت اخلاق خانوادگی و اجتماعی.

- مبانی انسان شناسی.

- مبانی ارزش شناختی.

- مبانی الهیاتی.

۴-۱. گونه شناسی اخلاقی خانواده و اجتماع.

- اقسام جوامع از منظر اخلاقی.

- اقسام خانواده ها از منظر اخلاقی.

- مسائل اخلاقی ناظر به خانواده.

- اخلاق خانواده و تربیت اجتماعی - تأثیر و تأثرات.

- تعارضات اخلاقی اخلاق خانواده و اخلاق اجتماعی - راه حل‌ها.

- تأثیر سنجی اخلاق خانواده بر تربیت اجتماعی.

- اخلاق خانواده و اخلاق اجتماعی تفکیک شوند هر کدام دو واحد جداگانه شوند.

۲. اصول اخلاقی خانواده با رویکرد تربیتی

- اصل مهرورزی و عشق.

- اصل ایثار و گذشت.

- اصل احترام.
- اصل عفت.
- اصل صداقت.
- اصل رفق.
- اصل صدق و وفا.
- اصل وفاداری.
- اصل مقاومت و استقامت.
- و ...

۳. اصول اخلاق اجتماعی با رویکرد تربیتی

- اصل خیرخواهی و نصیحت.
- اصل انصاف.
- اصل احسان و یاری.
- اصل ادب و احترام.
- اصل مدارا و سازگاری.

۴. برخی از مهم‌ترین چالش‌های اخلاقی خانواده و اجتماع

- بی‌وفایی و بدعهدی.
- دروغ و فریبکاری.
- بی‌انصافی.
- قضاوت و پیش‌داوری.
- نقض حقوق (حق شهروندی، حریم خصوصی و...).
- ۵. مهم‌ترین روش‌های تربیتی در تربیت اخلاقی خانواده و اجتماع
  - روش‌های پیشگیری.
  - روش‌های درمان.
  - روش‌های سلبی و ایجابی.

روش آموزش:

ترکیبی از روش‌های زیر به تشخیص استاد:

- آموزش استادمحور
- گفتگو بر اساس منابع از پیش معرفی شده
- ارائه سمینار توسط دانشجویان

ابزارهای کمک آموزشی:

- نرم افزارهای مربوط

- اینترنت

روش سنجش:

ترکیبی از روش‌های زیر به تشخیص استاد:

- ارزیابی ارائه سمینار در کلاس

- ارائه تحقیق پایانی

- آزمون کتبی

منابع پیشنهادی:

منبع اصلی:

۱. فتحعلی، محمود، مصباح، مجتبی و یوسفیان، حسن، (۱۳۹۴)، فلسفه تعلیم و تربیت اسلامی، قم: منادی تربیت.

منابع فرعی:

۱. بیابانگرد، اسماعیل، (۱۳۹۴)، روان‌شناسی تربیتی (روان‌شناسی آموختن و یادگیری)، تهران: نشر ویرایش.
۲. جان‌بزرگی، مسعود و نوری، ناهید، (۱۳۹۳)، آموزش اخلاق، رفتار اجتماعی و قانون‌پذیری به کودکان (راهنمای عملی)، تهران: ارجمند.
۳. ستوده، هدایت‌الله، (۱۳۷۴)، تاریخ اندیشه‌های اجتماعی در اسلام، تهران: آوای نور.
۴. صفاری‌نیا، مجید، (۱۳۸۹)، روان‌شناسی اجتماعی در تعلیم و تربیت، تهران: دانشگاه پیام نور.
۵. فعالی، محمدتقی و فدایی، محمدتقی، (۱۳۹۷)، سبک زندگی اجتماعی در اسلام، موسسه سبک زندگی آل یاسین.
۶. گاردنر، ویلیام، (۱۳۹۶)، جنگ علیه خانواده، ترجمه معصومه محمدی، قم: دفتر نشر معارف.

۶. اخلاق در منظومه فکری امام خمینی و مقام معظم رهبری

Ethics in the Thoughts of Imam Khomeini and Supreme Leader

تعداد واحد: ۲ واحد	نوع درس: جبرانی
پیش نیاز: ندارد	نوع واحد: نظری

هدف درس: آشنایی تحلیلی با دیدگاه‌های حضرت امام خمینی و آیت الله خامنه‌ای در حوزه اخلاق اسلامی.

اهداف رفتاری: در پایان این درس دانشجو باید بتواند:

۱. به مهمترین آراء و دیدگاه‌های حضرت امام و مقام معظم رهبری در حوزه اخلاق اسلامی آشنا شود.
۲. دیدگاه‌های حضرت امام و مقام معظم رهبری در عرصه‌های فردی، اجتماعی، سیاسی و... را بشناسد.

سرفصل‌های درس:

۱. کلیات

- ۱-۱. اهمیت و جایگاه اخلاقی رهبران دینی در حکومت اسلامی.
- ۲-۱. ضرورت آشنایی با دیدگاه‌های اخلاقی رهبری حکومت دینی.
- ۳-۱. رویکرد فکری مقام معظم رهبری و امام رحمه الله در اخلاق.
- ۴-۱. آثار اخلاقی امام رحمت الله و مقام معظم رهبری.

۲. اخلاق فردی در اندیشه و آثار امام و رهبری

۱-۲. اصول اخلاق فردی.

اصل عزت نفس.

اصل خویشتنداری.

اصل صبر و استقامت.

اصل حیا و عفت.

۲-۲. آسیب‌های اخلاق فردی

۳-۲. روش‌ها و راهکارها

۳. اخلاق اجتماعی در اندیشه و آثار امام و رهبری

۱-۳. اصول اخلاق اجتماعی.

اصل خیرخواهی و نصیحت.

اصل انصاف.

اصل احسان و یاری.

اصل ادب و احترام.

اصل مدارا و سازگاری.

۲-۳. آسیب‌های اخلاق اجتماعی.

۳-۳. روش‌ها و راهکارها.

۴. دیدگاه‌های اخلاقی در عرصه‌های کاربردی و حرفه‌ای.

۱-۴. حوزه سیاست.

۲-۴. حوزه اقتصاد.

۳-۴. حوزه فرهنگ.

۴-۴. حوزه علم و دانش.

روش آموزش:

ترکیبی از روش‌های زیر به تشخیص استاد:

- آموزش استادمحور
- گفتگو بر اساس منابع از پیش معرفی شده
- ارائه سمینار توسط دانشجویان

ابزارهای کمک آموزشی:

- نرم‌افزارهای مربوط
- اینترنت

روش سنجش:

ترکیبی از روش‌های زیر به تشخیص استاد:

- ارزیابی ارائه سمینار در کلاس
- ارائه تحقیق پایانی
- آزمون کتبی

منابع پیشنهادی:

منابع اصلی:

۱. امام خمینی، سید روح‌الله، (۱۳۷۱)، شرح اربعین، قم، مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی.
۲. امام خمینی، سید روح‌الله، (۱۳۷۸)، شرح حدیث جنود عقل و جهل، تهران: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی.
۳. خامنه‌ای، سید علی، (۱۳۹۶)، معیشت مؤمنانه (آشنایی با چهار مفهوم زهد، رفاہ، تجمل‌گرایی و اشرافی‌گری در کلام رهبر معظم انقلاب، تهران: انتشارات انقلاب اسلامی.
۴. خامنه‌ای، سید علی، (۱۳۹۳)، زن و خانواده (برگرفته از بیانات حضرت آیت‌الله خامنه‌ای)، تهران: انتشارات انقلاب اسلامی.
۵. خامنه‌ای، سید علی، (۱۳۹۷)، معیشت پرهیزکارانه (تقوا در کلام رهبر معظم انقلاب اسلامی)، تهران: انتشارات انقلاب اسلامی.

منابع فرعی:

۱. امام خمینی، سید روح‌الله، (۱۳۶۰)، جهاد اکبر یا مبارزه با نفس، تهران، امیرکبیر.
۲. امام خمینی، سید روح‌الله، (۱۳۶۱)، صحیفه نور، تهران: دفتر نشر آثار امام خمینی.
۳. امام خمینی، سید روح‌الله، (۱۳۷۳)، آداب الصلاة، تهران: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی.
۴. خامنه‌ای، سید علی، (۱۳۵۴)، طرح کلی اندیشه اسلامی در قرآن طرح کلی اندیشه اسلامی در قرآن، صہبا.
۵. خامنه‌ای، سید علی، (۱۳۸۳)، پیشوای صادق، تهران: فرهنگ اسلامی.
۶. خامنه‌ای، سید علی، (۱۳۸۵)، ثلاث رسائل فی الجہاد (سه مقاله «امان»، «الصائبۃ» و «المہادنہ»)، تهران: انتشارات انقلاب اسلامی.
۷. خامنه‌ای، سید علی، (۱۳۹۶)، نسیم سحر (مجموعه احادیث ابتدای درس خارج فقه)، احادیث منتخب از کتاب النوادر، تهران: انتشارات انقلاب اسلامی.

۷. روش تحقیق پیشرفته با رویکرد اخلاقی

Advanced Methodology of Research with Ethical Approach

تعداد واحد، ۲ واحد	نوع درس، جبرانی
پیش نیاز، ندارد	نوع واحد، نظری

هدف درس: تحلیل و تبیین روش‌های تحلیل، پردازش، نگارش و گزارش اطلاعات و بکارگیری درست آنها در پژوهش‌های اخلاقی.

اهداف رفتاری: در پایان این درس دانشجو باید بتواند:

۱. کسب مهارت‌های لازم در انجام پژوهش‌های اخلاقی، بویژه چگونگی بهره‌برداری از منابع اصیل اخلاقی.

۲. ارائه تحقیق علمی و تخصصی در مسائل مختلف اخلاقی.

سرفصل‌های درس:

۱- کلیات: تعریف مفاهیم پایه (اصطلاحات عام پژوهش و اصطلاحات خاص پژوهش‌های اخلاقی)، بیان اهمیت و ضرورت روش تحقیق بویژه روش تحقیق در مسائل اخلاقی.

۲- انواع پژوهش؛ اسنادی (کتابخانه‌ای)، تجربی، پیمایشی و موردکاوی.

۳- سطوح پژوهش؛ توصیفی، تحلیلی، انتقادی و ابداعی (نظریه‌پردازی).

۴- پیش‌نیازهای عمومی پژوهش؛ آشنایی با شیوه‌های بهره‌گیری از کتابخانه (سخت‌افزاری و نرم‌افزاری)؛ آشنایی با معاجم لفظی و موضوعی؛ مهارت‌های مقدماتی طراحی تحقیق؛ شیوانویسی؛ زیبانویسی.

۵- اجزای طرح تحقیق

- گزینش مسئله و پرسش‌های تحقیق.

- فرضیه تحقیق و روش آزمون آن.

- هدف‌گذاری تحقیق.

- انتخاب عنوان.

- پیشینه تحقیق.

- فصل‌بندی.

- منابع و ویژگی‌های آن.

۶- ابزارهای تحقیق و ویژگی‌های آن

روایی، پایایی و عینیت.

۷- شیوه نگارش اثر علمی (پایان‌نامه، کتاب و مقاله علمی)

- نحوه شماره‌گذاری فصول و گفتارها.

- شیوه‌های نقل قول.

- پی‌نوشت‌ها.

- ارجاعات.
- تنظیم کتابنامه و فهرست منابع.
- تنظیم نمایه‌ها.

روش آموزش:

- ترکیبی از روش‌های زیر به تشخیص استاد:
- آموزش استادمحور
- گفتگو بر اساس منابع از پیش معرفی شده
- ارائه سمینار توسط دانشجویان

ابزارهای کمک آموزشی:

- ویدئو پروژکتور
- نرم‌افزارهای آموزشی
- اینترنت

روش سنجش:

- ترکیبی از روش‌های زیر به تشخیص استاد:
- ارزیابی سمینار و دیگر فعالیت‌های کلاسی
- ارائه تحقیق پایانی
- آزمون کتبی

منابع پیشنهادی:

منابع اصلی:

۱. فرامرز قراملکی، احد، (۱۳۸۶)، اصول و فنون پژوهش در گستره دین‌پژوهی، قم: حوزه علمیه قم، مرکز مدیریت.
۲. اسلامی، سید حسن، (۱۳۹۲)، «سرشت و ساختار مقالات اخلاقی؛ اصول راهنما»، پژوهشنامه اخلاق، سال ششم، شماره ۲۲.

منابع فرعی:

۱. استادی، رضا، (۱۳۸۶)، روش تحقیق، قم: قدس.
۲. اسلامی، سید حسن، (۱۳۹۲)، «راهنمای نگارش مقالات آکادمیک در پژوهش‌های دینی»، کتاب ماه (دین)، شماره ۱۸۹.
۳. اسلامی، سید حسن، (۱۳۹۴)، جستارهایی در اخلاق پژوهش، تهران: پژوهشکده مطالعات فرهنگی و اجتماعی.
۴. حافظنیا، محمدرضا، (۱۳۹۸)، مقدمه‌ای بر روش تحقیق در علوم انسانی، تهران: سمت.

۵. خواجه‌نوری، عباسقلی، (۱۳۸۵)، روش تحقیق، تهران: موسسه چاپ و انتشارات دانشگاه تهران.
۶. دیانی، محمدحسین، (۱۳۸۷)، گلوگاه‌های پژوهش، تهران: کتابخانه رایانه‌ای.
۷. رابرت کی، ین، (۱۳۸۲)، تحقیق موردی، ترجمه محمد اعرابی، علی پارسائیان و سیامک افشار، تهران: دفتر پژوهش‌های فرهنگی.
۸. طرقی، مجید، (۱۳۹۳)، درس‌نامه روش تحقیق، قم: مرکز نشر هاجر.
۹. فرامرز قراملکی، احد، (۱۳۹۱)، روش‌شناسی مطالعات دینی، مشهد: دانشگاه علوم اسلامی رضوی.
۱۰. کرمی، رضا علی، (۱۳۹۵)، روش مطالعه و تحقیق با تأکید بر کتابخانه، تهران: کنفرانس بین‌المللی ادبیات و زبان‌شناسی، سازمان‌ها و مراکز غیر دولتی.
۱۱. کریپندوف، کلوس، (۱۳۹۸)، تحلیل محتوا؛ مبانی روش‌شناسی، ترجمه هوشنگ نایی، تهران: نشر نی.
۱۲. محمدی‌مهر، غلامرضا، (۱۳۸۷)، روش تحلیل محتوا؛ راهنمای تحقیق علمی، تهران: دانش‌نگار، گنجینه علوم انسانی.
۱۳. مؤید، هنگ، (۱۳۸۷)، تحلیل استنادی در ارزیابی پژوهش، ترجمه عباس میرزایی و حیدر مختاری، تهران: چاپار.
۱۴. نکونام، جعفر، (۱۳۸۲)، روش تحقیق کتابخانه‌ای، قم: انتشارات دانشگاه قم.

ب) سرفصل‌های دروس اصلی (تخصصی)

۱. دانش خانواده با رویکرد حل مسئله
۲. مبانی انسان‌شناختی اخلاق با رویکرد تطبیقی
۳. مسائل اخلاق کاربردی با رویکرد تطبیقی ۱
۴. مسائل اخلاق کاربردی با رویکرد تطبیقی ۲
۵. اخلاق در قرآن (با رویکرد تحلیلی)
۶. تبیین و تحلیل عرفان عملی در اسلام
۷. مسائل فلسفه اخلاق ۱
۸. مسائل فلسفه اخلاق ۲
۹. اخلاق و دین (نسبت اخلاق با فقه و کلام)
۱۰. صلاحیت مدرسی و روش تدریس اخلاق اسلامی
۱۱. مخاطب‌شناسی تدریس (با رویکرد رشته مدرسی
اخلاق اسلامی)

۱. دانش خانواده با رویکرد حل مسئله

Science of Family; A Problem Solving Approach

تعداد واحد: ۲ واحد	نوع درس: اصلی
پیش نیاز: ندارد	نوع واحد: نظری

هدف درس: آشنایی با مهم‌ترین مسائل و چالش‌های حوزه خانواده و حل آنها با تاکید بر رویکرد دینی.

اهداف رفتاری: در پایان این درس دانشجو باید بتواند:

۱. با مهم‌ترین چالش‌های حوزه خانواده آشنا شود.

۲. با توجه به مهم‌ترین دیدگاه‌های روان‌شناختی و جامعه‌شناسی و با تاکید بر آموزه‌های اسلامی

بتواند مهم‌ترین مسائل خانوادگی دانشجویان را حل و آنها را راهنمایی کند.

سرفصل‌های درس:

۱. کلیات:

آشنایی با مفاهیم دانش، خانواده، روان‌شناسی خانواده، جامعه‌شناسی خانواده، پزشکی خانواده، حل مسئله.

آشنایی با ابعاد مهم خانواده.

آشنایی با مهم‌ترین دانش‌های مرتبط با حوزه خانواده.

۲. گونه‌شناسی مسائل حوزه خانواده:

به اعتبار نقش‌ها.

به اعتبار دانش‌های رایج.

به اعتبار فراوانی و اهمیت.

۳. مهم‌ترین مسائل پیش از تشکیل خانواده و حل آنها:

مسئله نگرش به ازدواج.

مسئله انتخاب همسر و راه‌های آن.

مسئله معیارهای انتخاب.

۴. مهم‌ترین مسائل پس از تشکیل خانواده و حل آنها:

مسئله شناخت.

مسئله محبت.

مسئله وفاداری و خیانت.

مسئله فرزند آوری و کثرت فرزند.

مسئله شیوه‌های تربیتی فرزندان.

مسئله طلاق.

مسئله ازدواج مجدد.

روش آموزش:

ترکیبی از روش‌های زیر به تشخیص استاد:

- آموزش استادمحور
- گفتگو بر اساس منابع از پیش معرفی شده
- ارائه سمینار توسط دانشجویان

ابزارهای کمک آموزشی:

- نرم افزارهای مربوط
- اینترنت

روش سنجش:

- ترکیبی از روش‌های زیر به تشخیص استاد:
- ارزیابی ارائه سمینار دانشجویان در کلاس
  - ارائه تحقیق پایانی
  - آزمون کتبی

منابع پیشنهادی:

منابع اصلی:

۱. فتحعلی، محمود، مصباح، مجتبی و یوسفیان، حسن، (۱۳۹۴)، فلسفه تعلیم و تربیت اسلامی، تهران: منادی تربیت.
۲. سالاری فر، محمدرضا، (۱۳۹۷)، خانواده در نگرش اسلام و روان‌شناسی، قم: سمت و پژوهشگاه حوزه و دانشگاه.
۳. بستان نجفی، حسین، (۱۳۹۸)، جامعه‌شناسی خانواده با نگاهی به منابع اسلامی، قم: پژوهشگاه حوزه و دانشگاه.

منابع فرعی:

۱. جان‌بزرگی، مسعود و نوری، ناهید، (۱۳۹۳)، آموزش اخلاق، رفتار اجتماعی و قانون‌پذیری به کودکان (راهنمای عملی)، تهران: ارجمند.
۲. احمدی، علی اصغر (۱۳۹۰)، روان‌شناسی روابط درون خانواده، تهران: پرکاس.
۳. آزاد ارمکی، تقی، (۱۳۹۸)، جامعه‌شناسی خانواده ایرانی، تهران: سمت.
۴. بیابانگرد، اسماعیل، (بی‌تا)، روان‌شناسی تربیتی (روان‌شناسی آموختن و یادگیری)، تهران: نشر ویرایش.

۵. ستوده، هدایت‌الله، (۱۳۷۴)، تاریخ اندیشه‌های اجتماعی در اسلام، تهران: آوای نور.
۶. سگالن، مارتین، (۱۳۹۳)، جامعه‌شناسی تاریخ خانواده، ترجمه حمید الیاسی.
۷. صفاری‌نیا، مجید، (۱۳۸۹)، روان‌شناسی اجتماعی در تعلیم و تربیت، تهران: انتشارات دانشگاه پیام نور.
۸. فعالی، محمدتقی و فدایی، مهدی، (۱۳۹۷)، سبک زندگی اجتماعی در اسلام، قم: موسسه سبک زندگی آل یاسین.
۹. گاردنر، ویلیام، (۱۳۹۶)، جنگ علیه خانواده، ترجمه معصومه محمدی، تهران: دفتر مطالعات و تحقیقات زنان.
۱۰. لینن، اسکات. س.، کورتیس، دنیس. آ.، بارتلی، جرج. پ.، اسمیت، هاگ. س. و تراستک، ویکتور. ف. (۱۳۸۶)، کتاب جامع سلامت خانواده، گروه مترجمان، زیر نظر دانشگاه‌های علوم پزشکی تهران، ایران و شهیدبهشتی، تهران: تیمورزاده.

۲. مبانی انسان‌شناختی اخلاق با رویکرد تطبیقی

Humanological Principles of Ethics; a Comparative Approach

تعداد واحد: ۲ واحد	نوع درس: اصلی
پیش‌نیاز: ندارد	نوع واحد: نظری

هدف درس: تحلیل و تبیین مبانی انسان‌شناختی تأثیرگذار در اخلاق از منظر اسلام و غرب.

اهداف رفتاری: در پایان این درس دانشجو باید بتواند:

۱. به مبانی انسان‌شناسی در اسلام و غرب تسلط یابد؛
۲. نقش انسان‌شناسی و مبانی آن را در اخلاق اسلامی و غرب به خوبی تحلیل و تبیین کند؛
۳. پس از تبیین دیدگاه اسلام و مکاتب غربی درباره دو مسئله مذکور، به نقاط اشتراک و افتراق دیدگاه‌ها و نیز امتیازات دیدگاه اسلام اشاره نماید.

سرفصل‌های درس:

۱. کلیات

- مبانی: تعریف و انواع
- انسان‌شناسی: تعریف و رویکردها
- اخلاق: تعریف و انواع پژوهش‌های اخلاقی
- انسان‌شناسی اخلاق: تعریف، موضوع، روش، غایت، مسائل، اهمیت و ضرورت، تاریخچه، ارتباط با علوم یا مباحث

همگن

۲. مبانی انسان‌شناسی در اسلام و غرب

- وجود نفس
- چیستی نفس
- تجرد نفس
- قوای نفس
- مراتب نفس
- حدوث نفس
- رابطه نفس و بدن

۳. مسائل انسان‌شناسی در اسلام و غرب

- نیازهای مادی و معنوی انسان
- فطرت انسان
- اختیار انسان

- مسئولیت انسان

- کمال و سعادت انسان

- غایت آفرینش انسان (معنای زندگی)

- خودباوری انسان (نقد از خودبیگانگی)

۴. تأثیر انسان‌شناسی در اخلاق اسلامی و غرب

- تأثیر انسان‌شناسی در ارزش اخلاقی

- تأثیر انسان‌شناسی در مسئولیت اخلاقی

- تأثیر انسان‌شناسی در رشد و تربیت اخلاقی

- تأثیر انسان‌شناسی در کمال و سعادت اخلاقی

- تأثیر انسان‌شناسی در ارتباط اخلاق با دین

روش آموزش:

ترکیبی از روش‌های زیر به تشخیص استاد:

- آموزش استادمحور

- گفتگو بر اساس منابع از پیش معرفی شده

- ارائه سمینار توسط دانشجو

ابزارهای کمک آموزشی:

- ویدئو پروژکتور

- نرم‌افزارهای آموزشی

- اینترنت

روش سنجش:

ترکیبی از روش‌های زیر به تشخیص استاد:

- ارزیابی سمینار و دیگر فعالیت‌های کلاسی

- ارائه تحقیق پایانی

- آزمون کتبی

منابع پیشنهادی:

منابع اصلی:

۱. جوادی آملی، عبدالله، (۱۳۷۸)، مبادی اخلاق در قرآن، قم: مرکز نشر اسراء.

۲. نصری، عبدالله، (۱۳۶۱)، مبانی انسان‌شناسی در قرآن، تهران: بنیاد انتقال به تعلیم و تربیت اسلامی.

۱. ابن سینا، (۱۳۷۵)، النفس من کتاب الشفاء، تحقیق حسن حسن‌زاده آملی، قم: مکتبه الاعلام الاسلامی.
۲. جعفری، محمدتقی، (بی‌تا)، آفرینش و انسان، تهران: ولی عصر.
۳. جوادی آملی، عبدالله، (۱۳۹۱)، حیات حقیقی انسان در قرآن، قم: مرکز نشر اسراء.
۴. جوادی آملی، عبدالله، (۱۳۸۱)، صورت و سیرت انسان در قرآن، قم: مرکز نشر اسراء، چ دوم.
۵. جوادی آملی، عبدالله، (۱۳۹۷)، فطرت در قرآن، قم: مرکز نشر اسراء.
۶. حسن‌زاده آملی، حسن، (۱۳۹۷)، شرح العیون فی شرح العیون، قم: بوستان کتاب.
۷. دیرکس، هانس، (۱۳۹۲)، انسان‌شناسی فلسفی، ترجمه محمدرضا بهشتی، تهران: هرمس.
۸. طباطبایی، محمدحسین، (۱۳۹۴ ق)، المیزان فی تفسیر القرآن، بیروت، مؤسسه الاعلمی.
۹. فکوهی، ناصر، (۱۳۹۸)، مبانی انسان‌شناسی، تهران: نشر نی.
۱۰. متکاف، پیتر، (۱۳۹۲)، مبانی انسان‌شناسی، ترجمه بنفشه عطرسائی، تهران: ققنوس.
۱۱. مصباح یزدی محمدتقی، (۱۳۷۸)، اخلاق در قرآن، قم: انتشارات مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی.
۱۲. مطهری، مرتضی، (۱۳۷۷)، فلسفه اخلاق، قم: صدرا.
۱۳. مکارم شیرازی، ناصر، (۱۳۷۷)، اخلاق در قرآن، قم: مدرسه الامام علی بن ابی طالب.

۳. مسائل اخلاق کاربردی با رویکرد تطبیقی ۱

Problems of Applied Ethics; a Comparative Approach (1)

تعداد واحد، ۲ واحد	نوع درس، اصلی
پیش نیاز، ندارد	نوع واحد، نظری

هدف درس: دانشجویان مهم‌ترین مسائل اخلاق کاربردی با رویکرد تطبیقی را تحلیل نمایند.

اهداف رفتاری: در پایان این درس دانشجو باید بتواند:

۱. تعریف روشنی از اخلاق کاربردی از منظر اسلام و غرب ارائه کند.
۲. اصول و قواعد اخلاقی مهم در عرصه‌های حرفه و اجتماع را تبیین نماید.
۳. به مهم‌ترین چالش‌ها و آسیب‌های اخلاقی در حوزه‌های مطرح شده آشنا شود و برای آن پاسخ مناسبی بیابد.

سرفصل‌های درس:

۱. کلیات:

- تعریف و ماهیت اخلاق کاربردی.
- اهمیت اخلاق کاربردی.
- تاریخچه اخلاق کاربردی.
- گستره و شاخه‌های اخلاق کاربردی.
- رابطه اخلاق کاربردی با فلسفه اخلاق و سایر علوم اخلاق.
- رویکردهای پژوهش و روش‌های حل مسئله در اخلاق کاربردی.
- رابطه اخلاق کاربردی و اخلاق حرفه‌ای.
- اصول اخلاقی، قواعد اخلاقی، کدهای اخلاقی، منشور اخلاقی.

۲. اخلاق کاربردی اسلامی

- امکان اخلاق کاربردی اسلامی.
- تعریف.
- پیشینه و تاریخچه.
- منابع.
- مبانی.
- روش.

۳. مسائل اخلاق کاربردی تطبیقی

۱-۳. اخلاق خانواده.

- اخلاقی بودن ازدواج.
- اخلاق انتخاب همسر.
- اخلاق همسررداری.
- اخلاق فرزندپروری.
- اخلاق پدری و مادری.
- ۲-۳. اخلاق پزشکی.
- اصول اخلاق پزشکی.
- سقط جنین.
- پیوند اعضا.
- مرگ مغزی.
- حقوق پزشک و بیمار.
- ۳-۳. اخلاق مهندسی.
- اصول اخلاق مهندسی.
- ریسک در مهندسی.
- پیش بینی پذیری.

....

روش آموزش:

ترکیبی از روش‌های زیر به تشخیص استاد:

- آموزش استادمحور
- گفتگو بر اساس منابع از پیش معرفی شده
- ارائه سمینار توسط دانشجویان

ابزارهای کمک آموزشی:

- نرم‌افزارهای آموزشی
- اینترنت

روش سنجش:

ترکیبی از روش‌های زیر به تشخیص استاد:

- ارزیابی ارائه سمینار در کلاس
- ارائه تحقیق پایانی
- آزمون کتبی

منابع اصلی:

۱. اسلامی، محمدتقی و دیگران، (۱۳۸۶)، اخلاق کاربردی: چالش ها و کاوش های نوین در اخلاق عملی، قم: پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی.
۲. فرامرزی قراملکی، احد و همکاران، (۱۳۸۸)، اخلاق حرفه‌ای در تمدن ایران و اسلام، تهران: پژوهشکده مطالعات فرهنگی و اجتماعی.

منابع فرعی:

۱. امیدی، منصور و پارسا، محمدباقر، (۱۳۸۸)، ملاحظات اخلاقی در پژوهش‌های ژنتیک. اخلاق سازمانی، تهران: سرآمد.
۲. امین شکروی، فرخنده، (۱۳۸۶)، اخلاق در آموزش بهداشت و ارتقاء سلامت محمدتقی اسلامی و دیگران، اخلاق کاربردی، قم: پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی.
۳. اصفهانی، محمدمهدی، (۱۳۷۲)، اخلاق حرفه‌ای در خدمات بهداشتی و درمانی، تهران: بدر.
۴. مرکز مطالعات و تحقیقات اخلاق پزشکی، (۱۳۷۳)، مجموعه مقالات اخلاق پزشکی، ج ۱، کلیات اخلاق پزشکی، تهران: انتشارات دانشگاه علوم پزشکی ایران.
۵. پویمان، لویی پ، (۱۳۸۲)، اخلاق زیست محیطی، ترجمه محسن ثلاثی و دیگران، تهران: توسعه.
۶. اسکيج، دی جی، (۱۳۸۱)، حقوق اخلاق و پزشکی، ترجمه محمود عباسی و بهرام مشایخی، تهران: حقوقی.
7. Ruth, Chadwick (editor), (2002), Applied Ethics: Critical Concepts in Philosophy, Routledge.
8. Cohen, Andrew I. & Christopher Heath, Wellman, (2005), Contemporary Debates in Applied Ethics, Blackwell publishing.
9. Fuldford K.W.N. & others, (2003), Healthcare Ethics and Human Values: An Introductory Text with Readings and Case studies, Blackwell: 2002

۴. مسائل اخلاق کاربردی با رویکرد تطبیقی ۲

Problems of Applied Ethics; a Comparative Approach (2)

تعداد واحد: ۲ واحد	نوع درس: اصلی
پیش نیاز: مسائل اخلاق کاربردی با رویکرد تطبیقی ۱	نوع واحد: نظری

هدف درس: دانشجویان مهم‌ترین مسائل اخلاقی حوزه خانواده، پزشکی، هنر و فضای مجازی را تحلیل نمایند.
اهداف رفتاری: در پایان این درس دانشجو باید بتواند:

۱. تعریف روشنی از اصول قواعد و کدهای اخلاقی در مسائل گفته شده را بداند.
۲. اصول و قواعد اخلاقی در حوزه های ذکر شده را بداند.
۳. به مهمترین چالش‌ها و آسیب‌های اخلاقی در حوزه های ذکر شده آگاهی یابد و به راه‌حل آنها دست یابد.

سرفصل‌های درس:

۱. اخلاق آموزش:

- قواعد و اصول اخلاقی در آموزش (حرفه معلمی).
- کدهای اخلاقی در آموزش.
- چالش‌های اخلاقی در آموزش.
- مسئله اقتدار (آتوریته) در آموزش.

۲. اخلاق پژوهش:

- اهداف معرفتی اخلاق پژوهش.
- رهیافت‌های عمده در اخلاق پژوهش.
- روش در اخلاق پژوهش (نظریه‌های روش بسیط، نظریه های روش مرکب).
- قواعد و اصول اخلاقی در پژوهش.
- کدهای اخلاقی در پژوهش
- چالش‌های اخلاقی در حوزه پژوهش (با رویکرد حل مسئله).

۳. اخلاق و هنر:

- اخلاق و طنز.
- اخلاق و موسیقی.
- اخلاق و رمان.
- اخلاق و سینما.

۴. اخلاق آیت‌ی و فضای مجازی:

- فریبکاری و پنهان‌کاری.
- حریم خصوصی و فضای مجازی.
- ....

۵. اخلاق سیاسی:

- دیدگاه‌ها در رابطه اخلاق و سیاست.
- اخلاق حکومتی.
- اخلاق نمایندگی.
- اخلاق وزارت و صدارت.
- اخلاق تحزب.
- اخلاق رقابت سیاسی.
- اخلاق شهروندی.

روش آموزش:

ترکیبی از روش‌های زیر به تشخیص استاد:

- آموزش استادمحور
- گفتگو بر اساس منابع از پیش معرفی شده
- ارائه سمینار توسط دانشجویان

ابزارهای کمک آموزشی:

- نرم‌افزارهای مربوط
- اینترنت

روش سنجش:

ترکیبی از روش‌های زیر به تشخیص استاد:

- ارزیابی ارائه سمینار در کلاس
- ارائه تحقیق پایانی
- آزمون کتبی

منابع پیشنهادی:

منابع اصلی:

۱. آراسته، حمیدرضا و دیگران، (۱۳۹۰)، «اخلاق در آموزش عالی»، نشاء علم، شماره ۲.
۲. فرامرز قراملکی، احد، (۱۳۸۳)، «خاستگاه اخلاق پژوهش»، آینه میراث، دوره جدید، شماره ۲۷.
۳. جوادی، محسن، (۱۳۹۰)، اخلاق پژوهش مبانی و مسائل، تهران: پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی.

منابع فرعی:

۱. اسلامی، سیدحسین، (۱۳۸۳)، اخلاق نقد، قم: دفتر نشر معارف.
۲. اسلامیان، حسن، (۱۳۹۴)، تأملی بر اخلاق پژوهش در آموزش عالی، تهران: ارسطو.
۳. امیدی، منصور و پارسا، محمدباقر، (۱۳۸۹)، «ملاحظات اخلاقی در پژوهش‌های ژنتیک»، مجله اخلاق پزشکی، دوره چهارم، شماره ۱.
۴. امین‌شکروی، فرخنده، (۱۳۹۴)، اخلاق در آموزش بهداشت و ارتقاء سلامت.
۵. بردبار، حامد و دیگران، (۱۳۹۳)، اخلاق حرفه‌ای در دانشگاه‌ها، تهران: مراکز آموزش عالی و موسسات پژوهشی.
۶. حاجیانی، ابراهیم، (۱۳۸۹)، اخلاق در آموزش عالی، تهران: مجمع تشخیص مصلحت نظام، مرکز تحقیقات استراتژیک.
۷. فاطمی‌راد، محمدحسین، (۱۳۹۵)، اخلاق در پژوهش، تهران: وانیا.
۸. فرامرز قراملکی، احد، (۱۳۹۴)، «نقد در ترازوی اخلاق»، فصلنامه نقد کتاب اخلاق، دوره ۱، شماره ۱.
۹. فرامرز قراملکی، احد، (۱۳۸۵)، روش‌شناسی مطالعات دینی، مشهد: انتشارات دانشگاه علوم اسلامی رضوی.
۱۰. فرامرز قراملکی، احد، (۱۳۸۸)، اخلاق سازمانی، تهران: سرآمد.
۱۱. میرطاهری، لیلا، (۱۳۹۶)، اخلاق حرفه‌ای اعضای هیات علمی در بعد آموزش، تهران: دانشگاه علمی کاربردی علامه طبرسی، مرکز نشر آکادمیک.

۵. اخلاق در قرآن (با رویکرد تحلیلی)

Ethics in the Quran; an Analytic Approach

تعداد واحد: ۲ واحد	نوع درس: اصلی
پیش نیاز: ندارد	نوع واحد: نظری

هدف درس: تبیین مبانی، اصول، روش و موضوع های اخلاقی در قرآن.

اهداف رفتاری: در پایان این درس دانشجو باید بتواند:

۱. مبانی و اصول اخلاقی را در قرآن کریم شناسایی کند.

۲. با فضایل و رذائل اخلاقی در قرآن کریم آشنا گردد.

۳. شیوه تربیتی قرآن کریم در آراسته شدن به فضایل و پیراستگی از رذائل را بیاموزد.

سرفصل های درس:

۱. کلیات: تعریف اخلاق، اهمیت و جایگاه اخلاق در قرآن کریم، تاریخچه بحث و ضرورت آن.
۲. مبانی و اصول اخلاقی در قرآن کریم (مانند عبودیت، عقلانیت، کرامت ...؛ رابطه اخلاق با عقاید و فقه).
۳. روش اخلاقی قرآن کریم.
۴. فضایل و رذایل اخلاق بندگی در قرآن کریم (مانند: تقوا، خشیت، استکبار).
۵. فضایل و رذایل اخلاق فردی در قرآن کریم (مانند: سخاوت، شجاعت، عفت).
۶. فضایل و رذایل اخلاق اجتماعی در قرآن کریم (مانند: توصیه به خیر و حق، تعاون).
۷. فضایل و رذایل اخلاق محیط زیست در قرآن کریم (مانند: عمران، فساد در کشاورزی).

روش آموزش:

ترکیبی از روش های زیر به تشخیص استاد:

- آموزش استادمحور
- گفتگو بر اساس منابع از پیش معرفی شده
- ارائه سمینار توسط دانشجویان

ابزارهای کمک آموزشی:

- نرم افزارهای آموزشی نور در موضوع قرآن و تفسیرهای (اخلاقی) و معارف اخلاق.
- ویدئو پروژکتور.
- اینترنت.

روش سنجش:

گزینش یا ترکیبی از روش‌های زیر به تشخیص استاد:

- ارزیابی ارائه سمینار دانشجویان در کلاس

- ارائه تحقیق پایانی

- آزمون کتبی

منابع پیشنهادی:

منابع اصلی:

۱. جوادی آملی، عبدالله، (۱۳۸۵)، مبادی اخلاق در قرآن، قم: اسراء.
۲. جوادی آملی، عبدالله، (۱۳۸۸)، مراحل اخلاق در قرآن، قم: اسراء.
۳. مصباح یزدی، محمد تقی، (۱۳۸۴)، اخلاق در قرآن، قم: موسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی.

منابع فرعی

۱. احسانی، محمد، (۱۳۹۳)، تربیت عقلانی از منظر قرآن کریم، قم: پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی.
۲. امام خمینی، سید روح الله، (۱۳۸۶)، قرآن کتاب هدایت در دیدگاه امام خمینی (تبیان ۱۳)، تهران: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی.
۳. پژوهشکده فرهنگ و معارف قرآن، (۱۳۹۵)، دانشنامه قرآنی اخلاق، تحقیق علی خراسانی، قم: پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی.
۴. دراز، محمد عبدالله، (۱۴۲۸ ق)، دستور الأخلاق فی القرآن، ترجمه عبدالصبور شاهین (تعریب)، قم: دار الکتاب الإسلامی.
۵. سبحانی‌نیا، محمد تقی، (۱۳۹۳)، قرآن کتاب اخلاق، قم: دار الحدیث.
۶. سلطانی، غلامرضا، (۱۳۸۹)، تکامل در پرتو قرآن، قم: دفتر انتشارات اسلامی.
۷. شرف الدین، حسین، (۱۳۹۶)، ارزش‌های اجتماعی از منظر قرآن کریم، تهران، پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی.
۸. شریف الصیاد، ریمه، (۱۴۳۳ ق)، الأسس الأخلاقیة فی العهد القديم مع مقارنتها بالقرآن الکریم، سوریه: دار النوادر.
۹. عالم‌زاده نوری، محمد، (۱۳۹۶)، راهبرد تربیت اخلاقی در قرآن کریم، قم: پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی.
۱۰. الغزالی، محمد، (۲۰۰۹ م): جواهر القرآن، بیروت، دار مکتبه الهملال.
۱۱. فیروزمهر، محمد مهدی، (۱۳۹۳)، تربیت اخلاقی با نگاه قرآنی، قم: پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی.
۱۲. مکارم شیرازی، ناصر، (۱۳۸۷)، اخلاق در قرآن، قم: امام علی بن ابیطالب علیه السلام.
۱۳. نجیب محمد، حسین، (۱۴۳۶ ق)، موسوعه أخلاق القرآن، بیروت: دار المحجّه البيضاء.

۶. تبیین و تحلیل عرفان عملی در اسلام

Explanation And Analysis of Practical Mysticism in Islam

نوع درس: اصلی	تعداد واحد: ۲ واحد
نوع واحد: نظری	پیش نیاز: ندارد

هدف درس: شناخت تحلیلی مسائل عرفان عملی در اسلام.

اهداف رفتاری: در پایان این درس دانشجو باید بتواند:

- توانایی درک صحیح از حیطه‌های مختلف عرفان اسلامی.

سرفصل‌های درس:

۱. کلیات:

- آشنایی تحلیلی با برخی مفاهیم و اصطلاحات رایج عرفانی

عرفان، عرفان عملی و نظری، اسفار اربعه، شطحیات، کرامات و خوارق عادت، استاد سلوک، خانقاه، خرقه، سماع.

- مسئله رابطه عرفان عملی و اخلاق

- مسئله رابطه عرفان و دین

۲. تاریخچه و دوره‌های عرفان عملی و ارزیابی تاریخی آن

۳. فرقه‌های عرفانی اسلامی و نقد آنها

(محاسبیه، قساریه، طیفوریه، جنیدیه، نوریه، سهلیه و...)

۴. تبیین سیر و سلوک عملی و بررسی آن بر اساس منابع قرآن و احادیث:

- اهداف سیر و سلوک (معرفت حق، عشق به حق، قرب به حق، رجعت به حق)

- راه سلوک (راه‌های سیروسلوک؛ آسیب‌شناسی؛ معیار راه صحیح)

- سالکان (رونده)

- اقسام سلوک (به اعتبار سالک)

- مقامات عارفان

- حالات عارفان

روش آموزش:

ترکیبی از روش‌های زیر به تشخیص استاد:

- آموزش استادمحور

- گفتگو بر اساس منابع از پیش معرفی شده

- ارائه پژوهش مسئله محور

ابزارهای کمک آموزشی:

- نرم افزارهای مربوط

- اینترنت

- منابع دست اول عرفانی

روش سنجش:

ترکیبی از روش‌های زیر به تشخیص استاد:

- پژوهش پایانی

- آزمون کتبی

منابع پیشنهادی:

منابع اصلی:

۱. امام خمینی، سید روح‌الله، (۱۳۷۱)، شرح چهل حدیث، قم: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی.
۲. حسن زاده آملی، حسن، (۱۳۸۲)، دروس شرح اشارات و تنبیهات، نمط نهم، قم: مطبوعات دینی.

منابع فرعی:

۱. ابن عربی، محیی الدین، (۱۳۶۶)، فصوص الحکم، با تعلیقات ابوالعلا عقیفی، تهران: افست الزهراء.
۲. ابن عربی، محیی الدین، (بی‌تا)، الفتوحات المکیه، بیروت: دارالحیاء التراث العربی.
۳. امام خمینی، سید روح‌الله، (۱۳۹۲)، مصباح الهدایه الی الخلافه و الولاية، تهران: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی.
۴. امام خمینی، سید روح‌الله، (۱۳۷۷)، شرح حدیث جنود عقل و جهل، تهران: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی.
۵. امینی نژاد، علی، (بی‌تا)، درآمدی بر عرفان اسلامی، قم: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی.
۶. سجادی، سید ضیاء الدین، (۱۳۷۲)، مقدمه‌ای بر مبانی عرفان و تصوف، تهران: سمت.
۷. قشیری، ابوالقاسم، (۱۳۶۶)، رساله قشیریه، تهران: وزارت فرهنگ و آموزش عالی، شرکت انتشارات علمی و فرهنگی.
۸. کاشانی، عبدالرزاق، (۱۳۵۴)، شرح منازل السائرین، تهران: کتابخانه حامدی.
۹. هجویری، علی بن عثمان، (۱۳۸۹)، کشف المحجوب، تصحیح و ژوکوفسکی، تهران: کتابخانه طهوری.

۷. مسائل فلسفه اخلاق ۱

Problems of Moral Philosophy (1)

تعداد واحد: ۲ واحد	نوع درس: اصلی
پیش نیاز: ندارد	نوع واحد: نظری

هدف درس: تحلیل و تبیین عمیق از مبانی ارزشی اسلام و مقایسه آن با دیدگاه‌های رقیب.

اهداف رفتاری: در پایان این درس دانشجو باید بتواند:

۱. درباره مبانی مکاتب مختلف اخلاقی به روش استدلالی، تحقیق و پژوهش نماید.
۲. با تکیه بر مبانی ارزشی اسلام، میان فلسفه اخلاق اسلامی و دیدگاه‌های رقیب، تطبیق و مقایسه نماید.
۳. نارسایی و ضعف مبانی مکاتب اخلاقی دیگر را به صورت علمی و مستدل تبیین کند.
۴. به شبهات وارده درباره مبانی ارزشی اسلام پاسخ گوید.
۵. در حوزه فلسفه اخلاق و شاخه‌های مختلف آن تدریس نماید.
۶. کتب تحقیقی و آموزشی در حوزه فلسفه اخلاق و شاخه‌های مختلف آن تدوین کند.

سرفصل‌های درس:

۱. فرااخلاق (تعریف، روش، مؤلفه‌ها، مسائل، مکاتب)
۲. معناشناسی اخلاق (موضوع جملات اخلاقی، محمول جملات اخلاقی، رابطه مفاهیم اخلاقی با یکدیگر و با مفاهیم خارج از اخلاق، کارکرد جملات اخلاقی و ...)
۳. هستی‌شناسی اخلاق (تبیین واقع‌گرایی و غیرواقع‌گرایی اخلاقی، لوازم واقع‌گرایی و غیرواقع‌گرایی اخلاقی، بررسی مکاتب اخلاقی واقع‌گرا و غیرواقع‌گرا، ...)
۴. معرفت‌شناسی اخلاق (توجیه در اخلاق، اطلاق و نسبیت در اخلاق، ...)
۵. منطق اخلاق (رابطه ارزش و واقع، استنتاج باید از هست، استنتاج هست از باید)
۶. دین و اخلاق (تبیین و بررسی دیدگاه‌ها: تباین و اتحاد و تعامل، نیازمندی دین به اخلاق، نیازمندی‌های اخلاق به دین)

روش آموزش:

ترکیبی از روش‌های زیر به تشخیص استاد:

- آموزش استادمحور
- گفتگو بر اساس منابع از پیش معرفی شده
- ارائه سمینار توسط دانشجویان

ابزارهای کمک آموزشی:

- ویدئو پروژکتور
- نرم افزارهای آموزشی
- اینترنت

روش سنجش:

- ترکیبی از روش های زیر به تشخیص استاد:
- ارزیابی سمینار و دیگر فعالیت های کلاسی
- ارائه تحقیق پایانی
- آزمون کتبی

منابع پیشنهادی:

منابع اصلی:

۱. جوادی آملی، عبدالله، (۱۳۸۵)، مبادی اخلاق در قرآن، قم: اسراء.
۲. مصباح یزدی، محمدتقی، (۱۳۶۷)، فلسفه اخلاق، تهران: اطلاعات.
۳. مصباح یزدی، محمدتقی، (۱۳۸۴)، نقد و بررسی مکاتب اخلاقی، قم، مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی.
۴. ویلیامز، برنارد، (۱۳۹۳)، فلسفه اخلاق، ترجمه و تعلیقات زهرا جلالی، قم: طه.

منابع فرعی:

۱. اتکینسون، آر.اف.، (۱۳۹۶)، درآمدی به فلسفه اخلاق، ترجمه سهراب علوی نیا، قم: الزهرا.
۲. ج. وارنوک، (۱۳۶۸)، فلسفه اخلاق در قرن حاضر، ترجمه و تعلیقات صادق ا. لاریجانی، تهران: مرکز ترجمه و نشر کتاب.
۳. داروال، استیون، گیبارد، آلن و ریلتن، پیتر، (۱۳۸۱)، نگاهی به فلسفه اخلاق در سده بیستم، ترجمه مصطفی ملکیان، تهران: سپهروردی.
۴. ریچلز، جیمز، (۱۳۹۵)، فلسفه اخلاق، ترجمه آرش اخگری، تهران: حکمت.
۵. فرانکنا، ویلیام کی.، (۱۳۷۶)، فلسفه اخلاق، ترجمه هادی صادقی، قم: طه.
۶. گنسلر، هری. جی، (۱۳۸۷)، درآمدی جدید به فلسفه اخلاق، برگردان حمیده بحرینی، تهران: نقد قلم.
۷. مصباح یزدی، محمدتقی، (۱۳۷۲)، دروس فلسفه اخلاق، تهران: اطلاعات.
۸. مطهری، مرتضی، (۱۳۷۷)، فلسفه اخلاق، چاپ بیستم، قم: صدرا.
۹. مک اینتایر، السدیر، (۱۳۸۶)، فلسفه اخلاق در تفکر غرب، ترجمه حمید شهریاری، تهران: سمت.
۱۰. مک ناتن، دیوید، (۱۳۸۰)، بصیرت اخلاقی، ترجمه محمود فتحعلی، قم: مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی.
۱۱. رابرت، هولمز، (۱۳۹۱)، مبانی فلسفه اخلاق، ترجمه مسعود علیا، تهران: ققنوس.

۸. مسائل فلسفه اخلاق ۲

Problems of Moral Philosophy (2)

تعداد واحد: ۲ واحد	نوع درس: اصلی
پیش نیاز: مسائل فلسفه اخلاق ۱	نوع واحد: نظری

هدف درس: تحلیل و تبیین عمیق از مبانی ارزشی اسلام و مقایسه آن با دیدگاه‌های رقیب.

اهداف رفتاری: در پایان این درس دانشجو باید بتواند:

۱. درباره مبانی مکاتب مختلف اخلاقی به روش استدلالی، تحقیق و پژوهش نماید
۲. با تکیه بر مبانی ارزشی اسلام، میان فلسفه اخلاق اسلامی و دیدگاه‌های رقیب، تطبیق و مقایسه نماید.
۳. نارسایی و ضعف مبانی مکاتب اخلاقی دیگر را به صورت علمی و مستدل تبیین کند.
۴. به شبهات وارده درباره مبانی ارزشی اسلام پاسخ گوید.
۵. در حوزه فلسفه اخلاق و شاخه‌های مختلف آن تدریس نماید.
۶. کتب تحقیقی و آموزشی در حوزه فلسفه اخلاق و شاخه‌های مختلف آن تدوین کند.

سرفصل‌های درس:

۱. اخلاق هنجاری (تعریف، روش، مؤلفه‌ها، مسائل، مکاتب)
۲. وظیفه‌گرایی اخلاقی (مبانی، دیدگاه‌ها، ادله، ارزیابی)
نظریه امر الهی، نظریه عقل عملی کانت، شهودگرایی و ...
۳. غایت‌گرایی اخلاقی (مبانی، دیدگاه‌ها، ادله، ارزیابی)
لذت‌گرایی، عاطفه‌گرایی، سودگرایی و ...
۴. اخلاق فضیلت (مبانی، دیدگاه‌ها، ادله، ارزیابی)
سعادت‌گرایی، نظریه فاعل - مبنای اخلاق مراقبت و ...
۵. اخلاق لیبرال (مبانی، دیدگاه‌ها، ادله، ارزیابی)
۶. نظام اخلاقی اسلام (مبانی، دیدگاه‌ها، ادله، پاسخ به شبهات)
۷. اخلاق کاربردی و اخلاق حرفه‌ای (تعریف، مؤلفه‌ها، تفاوت‌ها)

روش آموزش:

ترکیبی از روش‌های زیر به تشخیص استاد:

- آموزش استادمحور
- گفتگو بر اساس منابع از پیش معرفی شده
- ارائه سمینار توسط دانشجویان

ابزارهای کمک آموزشی:

- ویدئو پروژکتور
- نرم افزارهای آموزشی
- اینترنت

روش سنجش:

- ترکیبی از روش های زیر به تشخیص استاد:
- ارزیابی سمینار و دیگر فعالیت های کلاسی
- ارائه تحقیق پایانی
- آزمون کتبی

منابع پیشنهادی:

منابع اصلی:

۱. جوادی آملی، عبدالله، (۱۳۸۵)، مبادی اخلاق در قرآن، قم: اسراء.
۲. مصباح یزدی، محمدتقی، (۱۳۶۷)، فلسفه اخلاق، تهران: اطلاعات.
۳. مصباح یزدی، محمدتقی، (۱۳۸۴)، نقد و بررسی مکاتب اخلاقی، قم، مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی.
۴. فرانکنا، ویلیام کی، (۱۳۷۶)، فلسفه اخلاق، ترجمه هادی صادقی، قم: طه.

منابع فرعی:

۱. اتکینسون، آر.اف، (۱۳۹۶)، درآمدی به فلسفه اخلاق، ترجمه سهراب علوی نیا، قم: الزهرا.
۲. ج. وارنوک، (۱۳۶۸)، فلسفه اخلاق در قرن حاضر، ترجمه و تعلیقات صادق ا. لاریجانی، تهران: مرکز ترجمه و نشر کتاب.
۳. داروال، استیون، گیبارد، آلن و ریلتن، پیتر، (۱۳۸۱)، نگاهی به فلسفه اخلاق در سده بیستم، ترجمه مصطفی ملکیان، تهران: سهروردی.
۴. ریچلز، جیمز، (۱۳۹۵)، فلسفه اخلاق، ترجمه آرش اخگری، تهران: حکمت.
۵. گنسلر، هری. جی، (۱۳۸۷)، درآمدی جدید به فلسفه اخلاق، برگردان حمیده بحرینی، تهران: نقد قلم.
۶. مصباح یزدی، محمدتقی، (۱۳۷۲)، دروس فلسفه اخلاق، تهران: اطلاعات.
۷. مطهری، مرتضی، (۱۳۷۷)، فلسفه اخلاق، چاپ بیستم، قم: صدرا.
۸. مک اینتایر، السدیر، (۱۳۸۶)، فلسفه اخلاق در تفکر غرب، ترجمه حمید شهریاری، تهران: سمت.
۹. مک ناتن، دیوید، (۱۳۸۰)، بصیرت اخلاقی، ترجمه محمود فتحعلی، قم: مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی.
۱۰. ویلیامز، برنارد، (۱۳۹۳)، فلسفه اخلاق، ترجمه و تعلیقات زهرا جلالی، قم: طه.
۱۱. رابرت، هولمز، (۱۳۹۱)، مبانی فلسفه اخلاق، ترجمه مسعود علیا، تهران: ققنونس.

۹. اخلاق و دین (نسبت اخلاق با فقه و کلام)

Ethics and Religion (Ethics' Relationship with Fiqh and Kalam)

تعداد واحد: ۲ واحد	نوع درس: اصلی
پیش نیاز: ندارد	نوع واحد: نظری

هدف درس: بررسی تحلیلی مسائل مشترک علم کلام و اخلاق و رابطه متقابل این دانش در منظومه معارف اسلامی.

اهداف رفتاری: در پایان این درس دانشجو باید بتواند:

۱. تعریف روشنی از دو دانش کلام و اخلاق ارائه کند.
۲. قلمرو مسائل این دو علم را ترسیم نماید.
۳. رابطه این دو علم را براساس مسائل پیش رو کشف کند.
۴. به پرسش‌های وارد شده در این حوزه بر اساس رویکرد حل مسئله پاسخ دهد.

سرفصل‌های درس:

۱. مبانی

- تعریف اخلاق، کلام و فقه.
- جایگاه اخلاق در قلمر دین (کلام، فقه و اخلاق).
- نسبت اخلاق با فقه و کلام (در مبانی، در مسائل، در گزاره‌ها).
- ابعاد تأثیرگذاری حوزه های اخلاق و دو قسیم فقه و کلام.
- بررسی نسبت اخلاق با فقه و کلام در منابع اسلامی.

۲. بررسی نسبت اخلاق و فقه

کلیات: تعریف فقه و اخلاق و فقه الاخلاق، ضرورت و اهداف بحث، آسیب‌شناسی رابطه فقه و اخلاق، اصول فقه الاخلاق.

رابطه فقه با اخلاق: روش‌شناسی (اجتهاد)، حکم‌شناسی (احکام تکلیفی و وضعی)، موضوع‌شناسی (فعل یا صفت)، هدف‌شناسی (اداء تکلیف یا قرب)، جایگاه و ضرورت، منبع‌شناسی.

رابطه اخلاق با فقه: روش‌شناسی (تسامح در ادله سنن)، حکم‌شناسی (احکام الزامی و غیر الزامی)، موضوع‌شناسی (صفت و رفتار)، هدف‌شناسی (قرب یا تحسین و تهذیب)، جایگاه و ضرورت، منبع‌شناسی.

مروری بر برخی از بخش‌های اخلاقی از مکاسب محرمة (مانند عدالت و گناهان صغیره و کبیره؛ نکاح).
گستره‌شناسی و نظام موضوع‌های اخلاقی بندگی، فردی، اجتماعی و محیط‌زیست در فقه.

۳. بررسی نسبت اخلاق و موضوعات کلامی

۱-۳. اخلاق و خداشناسی

- اخلاق و مسئله حسن و قبح عقلی و شرعی.
- رابطه خداشناسی، خودشناسی و خودسازی.
- تأثیر متقابل اخلاق در ایمان و کفر.

اثبات خدا و مسئله اخلاق.
برهان‌های اخلاقی برای اثبات خدا.
رابطه توحید و مسائل اخلاقی.
اسماء و صفات الهی و اخلاق.
عدل الهی و مسئله اخلاق.
شروع و ابتلائات و اخلاق.
۲-۳. اخلاق و راهنماشناسی
اخلاق پیامبر به عنوان معجزه نبوی.
اخلاق و مسئله تبلیغ و ترویج دین.
جایگاه اخلاقی امام در هدایت.
عصمت پیامبران و مسئله گناه و خطای اخلاقی.
اعطایی بودن یا اکتسابی بودن ملکات اخلاقی اولیا و پیامبران.
اختیار و مسئله عصمت.

۳-۳. اخلاق و معاد

تأثیر ویژگی های اخلاقی در نوع احتضار و ممات.
اخلاق و مسئله حیات پس از مرگ.
اخلاق و رابطه آن با حیات برزخی.
تجسم اعمال.
اخلاق و مسئله عذاب و پاداش.
تأثیر معاد در ضمانت اجرای اخلاق.

روش آموزش:

- ترکیبی از روش‌های زیر به تشخیص استاد:
- آموزش استادمحور
- گفتگو بر اساس منابع از پیش معرفی شده
- ارائه سمینار توسط دانشجویان

ابزارهای کمک آموزشی:

- نرم افزارهای مربوط
- اینترنت
- تخته وایت برد
- تحقیق و پژوهش‌های جانبی

روش سنجش:

- ترکیبی از روش‌های زیر به تشخیص استاد:

- ارزیابی ارائه سمینار دانشجویان در کلاس

- ارائه تحقیق پایانی

- آزمون کتبی

منابع پیشنهادی:

منابع اصلی:

۱. آیت الله صدر، محمد، (۱۴۲۵ ق)، فقه الأخلاق، قم: انوار الهدی، ج ۳.
۲. جوادی آملی، عبدالله، (۱۳۹۵)، مبادی اخلاق در قرآن، قم: اسراء.
۳. عالم زاده نوری، محمد، (۱۳۹۶)، استنباط حکم اخلاقی از متون دینی و ادله لفظی: بررسی چند چالش مهم در اصول لفظی فقه الاخلاق، قم: پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی.
۴. مصباح یزدی، محمدتقی، (۱۳۹۱)، فلسفه اخلاق، تهران: شرکت چاپ و نشر بین الملل.

منابع فرعی:

۱. بوسیلکی، حسن، (۱۳۹۱)، تعارض اخلاقی و دانش اصول فقه، قم: پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی.
۲. قاسمی، میثم و همکاران، (۱۳۹۴)، ویژه نامه فقه الاخلاق، قم: دفتر نشر معارف.
۳. فیض کاشانی، محمد محسن، (۱۴۱۸ ق)، النخبه فی الحکمه العمليه و الأحکام الشرعیه، تحقیق مهدی انصاری قمی، تهران: مرکز الطباعة و النشر لمنظمة الأعلام الإسلامی، چاپ دوم.
۴. صبحی محمصانی، (۱۹۷۹ م)، الدعائم الخلقیه للقوانين الشرعیه، بیروت: دارالعلم للملایین، ج ۲.
۵. اعرافی، علیرضا، (۱۳۸۷)، فقه تربیتی، قم: پژوهشگاه حوزه و دانشگاه.
۶. انصاری، شیخ مرتضی، (۱۳۹۰)، مکاسب محرمه؛ مباحث دروغ غیبت و مانند آن.
۷. ضیائی فر، سعید، (۱۳۸۸)، تأثیر اخلاق در اجتهاد، قم: پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی.
۸. مغنیه، محمد جواد، (۱۹۷۷ م)، قیم أخلاقیه فی فقه الإمام الصادق علیه السلام، بیروت: دار التعارف.
۹. هدایتی، محمد، (۱۳۹۲)، مناسبات اخلاق و فقه در گفتگوی اندیشوران، قم: پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی.
۱۰. صدرالدین شیرازی، محمد بن ابراهیم، (۱۳۶۲)، مبدا و معاد، ترجمه احمد بن محمد حسینی اردکانی، تصحیح عبدالله نورانی، تهران: مرکز نشر دانشگاهی.
۱۱. فیض کاشانی، ملامحسن، (۱۳۸۵)، اخلاق النبوه و الامامه، قم: ذی القربی.
۱۲. طباطبایی، محمدحسین، (بی تا)، تفسیر المیزان، ترجمه سید محمدباقر موسوی همدانی، دفتر انتشارات اسلامی.
۱۳. پترسون، مایکل و دیگران، (۱۳۸۷)، عقل و اعتقاد دینی، ترجمه احمد نراقی و ابراهیم سلطانی، تهران: طرح نو.
۱۴. جوادی، محسن، (۱۳۷۶)، نظریه ایمان (در عرصه قرآن و کلام)، قم: معاونت امور اساتید و دروس معارف اسلامی.
۱۵. مطهری، مرتضی، (۱۳۸۵)، عدل الهی، تهران: صدرا.

۱۰. صلاحیت مدرسی و روش تدریس اخلاق اسلامی

Teaching Islamic Ethics; Competency and Methodology

تعداد واحد: ۲ واحد	نوع درس: اصلی
پیش نیاز: ندارد	نوع واحد: نظری

هدف درس: تبیین صلاحیت‌های مدرسی در گروه‌های معارف دانشگاه‌ها و ارتقای کیفی نگرش و مهارت فراگیران در حوزه تدریس با تأکید بر درس اخلاق اسلامی با تبیین نظری روش تدریس و نظارت عملی و اجرایی بر فرایند یادگیری مخاطبان.

اهداف رفتاری: انتظار می‌رود دانشجویان در پایان این درس بتوانند:

۱. الزامات ناشی از اهداف دروس معارف در دانشگاه‌ها را درک کند.
۲. شاخصه‌ها و ویژگی‌های مدرس مطلوب از حیث شخصیت را تبیین کند.
۳. ابعاد و حوزه‌های دخیل در ارتقای کیفی تدریس را تحلیل کنند.
۴. مهارت‌های انتقال پیام اثربخش در قالب تدریس را فرا گیرند.
۵. از وسایل کمک آموزشی به نحو مؤثری استفاده کند.
۶. به شیوه‌های تعامل با مخاطب متعدد و مختلف در شرایط گوناگون دست یابد.

سرفصل‌های درس:

۱. کلیات:

- بررسی سیر تاریخی و فراز و فرودهای دروس معارف در دانشگاه‌ها
- ضرورت‌ها، اهمیت و اهداف تدریس اخلاق اسلامی در گروه‌های معارف دانشگاه‌ها (تبیین ضرورت‌های کاربردی و راهبردی)
- رصد محیطی تدریس اخلاق اسلامی در گروه‌های معارف دانشگاه‌ها (تبیین نقاط قوت، نقاط ضعف، تهدیدها و فرصت‌ها)

۲. صلاحیت‌های مدرسی اخلاق اسلامی در حوزه شخصیت مدرس:

- یک. صلاحیت‌های شناختی: مخاطب‌شناسی، تسلط علمی بر موضوع تدریس، شناخت خود (نقاط قوت و ضعف)
  - دو. صلاحیت‌های عاطفی: دلسوزی، محبت، کنترل خشم، ایجاد رابطه عاطفی و ...
  - سه. صلاحیت‌های مهارتی: تسلط بر روش‌های تدریس که در عنوان به تفصیل می‌آید.
  - چهار. صلاحیت‌های دینی و انقلابی: ایمان و تقوای دینی، داشتن روحیه انقلابی و توان دفاع از آرمان‌های انقلاب، بایسته‌های رفتاری استاد معارف اسلامی.
۳. روش تدریس اخلاق اسلامی:

یک: معرفت‌شناسی تدریس

دو: ساختارشناسی تدریس:

- الزامات و مهارت‌های تدریس: مهارت طراحی نقشه راه تدریس، مهارت آماده‌سازی ذهنی مخاطب، مهارت جمع‌بندی، مهارت در تکمیل یادگیری، مهارت به‌کارگیری وسایل کمک آموزشی در تدریس، مهارت ارزشیابی.

- الگو و قالب تدریس: روش توضیحی، روش فعال (پرسش و پاسخ)، روش اکتشافی، روش حل مساله، روش مباحثه، روش واحدکار (پروژه‌ای)، روش آزمایشی نمایشی و گردش علمی (فعالیت‌های تجربی خارج از کلاس).

- محتوای تدریس: رعایت اصالت، اعتبار و بداعت محتوا، مواجهه با شبهات اخلاقی، تمییز مسئله‌های اخلاقی از مسئله‌نماها، اولویت‌بندی محتواهای ارائه شده، بازپیرایی پیام اخلاقی متناسب با مخاطب دانشجو، محتوای تأثیرگذار در تدریس اخلاق اسلامی، مساله‌شناسی در درس اخلاق اسلامی و اولویت‌بندی مسائل. سه. روان‌شناسی تدریس: اهتمام به اصل تدریج و رشد و بالیدگی مخاطب، توجه به متغیرهای زمینه‌ای مدرس (تجربه، سن، شخصیت، تیپ)، توجه به متغیرهای مخاطب (جنس، ارزش‌ها، توانایی‌ها، طبقه اجتماعی)، درک متغیرهای زمانی و مکانی تدریس، برقراری ارتباط، ایجاد تمرکز جمعی در کلاس، نیازشناسی مخاطب، اصل انعکاس محتوای پیام اخلاق اسلامی، اصل مسئولیت‌سازی، اصل اثربخشی پیام، اصل فرهنگ‌سازی.

۴. چالش‌های دروس معارف اسلامی و روش‌های مواجهه با آن:

یک: چالش‌های سیاسی.

دو: چالش‌های دینی و اعتقادی.

سه: چالش‌های تربیتی.

چهار: سایر چالش‌ها (عمومی بودن درس، ترکیب جنسیتی کلاس‌ها و ...).

روش آموزش:

ترکیبی از روش‌های زیر به تشخیص استاد:

- آموزش استادمحور

- گفتگو بر اساس منابع از پیش معرفی شده

- ارائه سمینار توسط دانشجویان

ابزارهای کمک آموزشی:

- نرم افزارهای مربوط

- فیلم‌های مربوط به آموزش تاریخ

- نقشه تاریخی (ترجیحاً به صورت دیجیتالی)

روش سنجش:

- ارزیابی فعالیت عملی
- تحقیق پایانی
- آزمون کتبی
- آزمون دریافت‌های نظری فراگیران به دو روش تشریحی و گزینه‌ای،
- سنجش مهارت‌های عملی فراگیران به دو روش برگزاری کنفرانس (با مخاطب غیرواقعی) و تدریس در محیط مدارس (با مخاطب واقعی).

منابع پیشنهادی:

منابع اصلی:

۱. شعبانی، حسن، (۱۳۹۸)، مهارت‌های آموزشی و پرورشی (روش‌ها و فنون تدریس)، تهران: سمت.
۲. آقازاده، محرم، (۱۳۹۸)، راهنمای روش‌های نوین تدریس، تهران: آبیژ.

منابع فرعی:

۱. احدیان، محمد، (۱۳۸۶)، مقدمات تکنولوژی آموزشی، تهران: بشری.
۲. براون، جورج و اتکینز، مدلین، (۱۳۹۲)، تدریس مؤثر در آموزش عالی، مترجمان محمدجواد لیاقت‌دار و سید علی سیادت، تهران: انتشارات علمی و فرهنگی.
۳. سیف، علی‌اکبر، (۱۳۹۸)، اندازه‌گیری، سنجش و ارزشیابی آموزشی، تهران: دوران.
۴. دانشگاه اراک، (۱۳۸۰)، مجموعه مقالات همایش کاربرد تکنولوژی آموزشی در آموزش عالی ایران (۲ و ۳ آبان) / ۱۳۸۰ [برگزارکننده گروه علوم تربیتی دانشگاه اراک]؛ یاری‌دهندگان: جهاد دانشگاهی [و دیگران]؛ تدوین ابوالفضل زلفی‌گل.
۵. مجموعه کتب پالتویی معاونت امور استادان و دروس معارف اسلامی در زمینه روش‌ها و مهارت‌های آموزشی.
۶. برنامه‌های نرم‌افزاری معاونت امور اساتید با موضوع کارگاه‌های روش تدریس دروس معارف اسلامی.

۱۱. مخاطب‌شناسی تدریس (با رویکرد رشته مدرسی اخلاق اسلامی)

Audience-Oriented Teaching; Based on Islamic Ethics Teacher Training Approach

تعداد واحد: ۲ واحد	نوع درس: اصلی
پیش نیاز: ندارد	نوع واحد: نظری

هدف درس: تبیین نظریه‌ها و مهارت‌های تدریس.

اهداف رفتاری: انتظار می‌رود دانشجویان در پایان این درس بتوانند:

۱. نظریه‌ها و مهارت‌های تدریس را تبیین نماید.
۲. مهارت‌ها و الگوهای تدریس را در تعامل با مخاطب تحلیل نماید.
۳. برای انتقال و تدریس دروس معارف اسلامی از ارتباط‌های کارآمد استفاده نماید.

سرفصل‌های درس:

۱. مفهوم‌شناسی.
۲. اهمیت و ضرورت مخاطب‌شناسی در فرآیند تدریس دروس معارف اسلامی.
۳. الگوهای ارتباطی مورد استفاده در تدریس.
۴. انواع آموزش و تدریس در دروس معارف اسلامی (آموزش آشکار و پنهان).
۵. روش‌های تدریس دروس معارف اسلامی.
۶. ابزارهای ارتباط با مخاطب در فرآیند تدریس.
۷. قلمروهای مخاطب‌شناسی و کاربرد آن در تدریس دروس معارف اسلامی.
  - ویژگی‌های ذهنی، عاطفی و روانی مخاطب.
  - ویژگی‌های دینی و مذهبی مخاطب.
  - ویژگی‌های فرهنگی و آداب و رسوم مخاطب.
  - ویژگی‌های دانشی و سطح معرفتی و میزان فهم مخاطب.
  - ویژگی‌های فردی مخاطب.
۸. آشنایی با موانع و آسیب‌های فراروی فرآیند آموزش و تدریس.

روش آموزش:

ترکیبی از روش‌های زیر به تشخیص استاد:

- آموزش استادمحور
- گفتگو بر اساس منابع از پیش معرفی شده

- ارائه سمینار توسط دانشجویان

ابزارهای کمک آموزشی:

- نرم افزارهای مربوط
- فیلم‌های مربوط به آموزش تاریخ
- نقشه تاریخی (ترجیحاً به صورت دیجیتالی)

روش سنجش:

- ارزیابی فعالیت عملی
- تحقیق پایانی
- آزمون کتبی
- آزمون دریافت‌های نظری فراگیران به دو روش تشریحی و گزینه‌ای،
- سنجش مهارت‌های عملی فراگیران به دو روش برگزاری کنفرانس (با مخاطب غیرواقعی) و تدریس در محیط مدارس (با مخاطب واقعی).

منابع پیشنهادی:

منابع اصلی:

۱. مک کوایل، دنیس، (۱۳۸۰)، مخاطب‌شناسی، ترجمه دکتر مهدی منتظرالقائم، تهران: مرکز مطالعات و تحقیقات رسانه‌ها.
۲. شعبانی، حسن، (۱۳۹۱)، مهارت‌های آموزشی و تدریس، تهران: سمت.
۳. آهنگیان، محمدرضا، (۱۳۹۸)، مقدمه‌ای بر مدیریت آموزشی، تهران: نشرنی.

منابع فرعی:

۱. خورسندی طاسکوه، علی، (۱۳۸۷)، گفتمان میان‌رشته‌ای، دانش گونه‌شناسی، مبانی نظری و خط مشی‌های برای عمل در آموزش عالی، تهران: انتشارات پژوهشکده مطالعات فرهنگی و اجتماعی.
۲. محسنیان‌راد، مهدی، (۱۳۸۵)، ارتباط‌شناسی (ارتباطات انسانی میان فردی، گروهی، جمعی)، تهران: سروش.
۳. هارجی، اوئن، (۱۳۹۷)، مهارت‌های اجتماعی در ارتباطات میان فردی، ترجمه خشایار بیگی و مهرداد فیروزبخت، تهران: رشد.
۴. آذربایجانی و همکاران، مسعود، (۱۳۹۸)، روان‌شناسی اجتماعی با نگرش به منابع اسلامی، تهران: سمت.
۵. جمعی از نویسندگان، (۱۳۹۳)، تغییر مخاطب در قرآن، قم: پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی.

اساتید و صاحب‌نظرانی که در تدوین سرفصل‌های رشته «مدرسی اخلاق اسلامی» مقطع دکتری دانشگاه معارف اسلامی نقش داشتند.

ردیف	نام و نام‌خانوادگی	رتبه علمی	دانشگاه محل خدمت
۱.	آذربایجانی مسعود	دانشیار	پژوهشگاه حوزه و دانشگاه
۲.	جوادی محسن	استاد	دانشگاه قم
۳.	جوهری محمدرضا	استادیار	دانشکده الهیات شهید مطهری، دانشگاه فردوسی مشهد
۴.	رجبی زهرا	استادیار	دانشگاه باقرالعلوم
۵.	رکن‌الدینی سیدحسین	استادیار	دانشگاه معارف اسلامی
۶.	ابوالقاسم‌زاده مجید	استادیار	دانشگاه معارف اسلامی
۷.	سیدموسوی سیدحسین	استادیار	دانشکده الهیات شهید مطهری، دانشگاه فردوسی مشهد
۸.	شرکت توسلی حسین	استادیار	دانشگاه باقرالعلوم
۹.	شریفی عنایت الله	دانشیار	دانشگاه علامه طباطبایی
۱۰.	عبدی حسن	استادیار	دانشگاه باقرالعلوم
۱۱.	فعالی محمدتقی	استادیار	دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم تحقیقات تهران
۱۲.	فلاح محمدجواد	دانشیار	دانشگاه معارف اسلامی
۱۳.	فیروزجانی حسن	استادیار	دانشگاه باقرالعلوم
۱۴.	کریمی	استادیار	دانشکده الهیات شهید مطهری، دانشگاه فردوسی مشهد
۱۵.	محمدی‌منفرد بهروز	استادیار	دانشگاه معارف اسلامی
۱۶.	مشایی	استادیار	دانشکده الهیات شهید مطهری، دانشگاه فردوسی مشهد
۱۷.	معلمی حسن	استادیار	دانشگاه باقرالعلوم
۱۸.	موسوی سید محمود	استادیار	دانشگاه باقرالعلوم
۱۹.	موسوی سیدغلامرضا	استادیار	دانشگاه باقرالعلوم
۲۰.	نجف‌زاده علیرضا	استادیار	دانشکده الهیات شهید مطهری، دانشگاه فردوسی مشهد
۲۱.	نوغانی فخار	استادیار	دانشکده الهیات شهید مطهری، دانشگاه فردوسی مشهد
۲۲.	هدایتی محمد	استادیار	دانشگاه معارف اسلامی

